

Mikołaj Rej
Postylla, wstawki do wyd. 4

Biblioteka źródeł Słownika polszczyzny XVI wieku

Repozytorium cyfrowe tekstów szesnastowiecznych (w jednolitej transliteracji zgodnej z *Zasadami wydawania tekstów staropolskich (projekt)*, Wrocław 1955) – red. P. Potoniec, K. Opaliński

Mikołaj Rej *Dzieła*

oprac. Małgorzata Pierzgalska, Regina Kozubowska, Piotr Małek

ISBN 978-83-65832-90-0 (całość)

ISBN 978-83-65832-00-9

strona: 21

Páná nášzego.

Lift 21.

1:

Tegoż dnia Narodzenia Pán=

2: skiego/ wykład słow Apoštoła Páwła s. ktore ná=

3: piśał do Tytuśa w ij kápít. Przeciwnko złym s práwam á

4: postępkom naszym.

5:

#Okazála sie łáská Boża zbáwienna wśzytkim ludzjom etc.

**(marg) Iáko sie w tych żywociech záchowác y czo odrzucác ácze⁸⁰ sie trzymác
mamy/ oczekawáiąc przyfciaPáná nášzego Iezufá Krystufá ná śąd. (-)**

6:

Slyżelifmy dziś z rozmowy Anyelkicy s

7: páfterzmi wielkie á známienite pożytki/ ktore ma=

8: my z národzenia Páná nášzego/ tákże też y s proroc=

9: twá Ezáialśa Proroká. Teraz theż weźmiemy przed

10: lię słowá Apoštoła Páwła świętego/ ktore nápiśał

11: do Tytuśa vczniá śwego. S ktorych słow wyrozu=

12: miemy/ że Pan Krystus nie dla czego inśzego thu do

13: nas ná ten świat przyść á síthąpić raczył/ iedno áby

14: nas zupełnie á dośtátecznie w prawdziwey á zupeł=

15: ney pobożności wyćwiczył á pośtánowił/ thák żeby

D 3

nam iuż

strona: 21v

Ná dzyeń národzenia

1: nam iuż nie było więcej potrzebá prawdziwey á dośkonáley náuki od inych wy

2: krętnych á kłamliwych ludzi/ żebrác/ á po niey sie pytać. Przetoż ty słowá kto=

3: reśmy sobye zá fundáment záłożyli tey rośpráwy nášzey/ to nam przed oczy ná=

4: łze kłáda/ ábyfmy/ okázuiąc wdzyęcność odkupienia nášzego/ o to sie pilnie śtá=

5: ráli/ iákobyfmy dobrze á pobożnie żyć mogli. Gdyż to iednák włáfny ieśt vrząd

6: á powinowáctwo dobrego náuczycielá/ vpomináć ludzycy ku świętemu á pobo

7: żnemu życiu/ nie báwić ich áni ociążáiąc gadkami niepotrzebnymi. Przetoż y (*marg*)

Lukasz w j. kápi. (-)

8: on Zácháriasz/ ktorego nam Lukasz święty opifuie/ nádchniony Duchem świę=

9: tym/ nie zániechał tego dołożyć w piośnecce swoiey/ mówiąc: Odkupił nas/ á=

10: byśmy mu w świętobliwości á w niewinności służyli po wśzytki dni żywothá

11: nášzego. S ktorego słowy nadobnie sie zgadzáią ty słowá Apóstolkie gdzie mo

12: wi: Okazála sie łáfká Boża/ ktora nas náucza. Dáiąc to znáć/ żeby nam miála

13: być ćwiczeniem ku sprüfungowi żywotá pocźciwego. Co sżyrzey rozbyeráiąc ye

14: łobie/ zá pomocą Duchá świętego/ wyrozumiemy.

15: **A** Bowiem okazála sie łáfká Boża zbáwienna wśzy

16: łtkim ludzycy/ ktora nas náucza/ ábyśmy sie zá=

17: przawśzy niepobożności/ y świętkich požądliwi

18: ści/ trzewie y sprüfungowi á pobożnie żyli w

19: terážnieyśzym wieku/ oczekawáiąc błogostáwio=

20: ney oney nádzyeie/ y zacnego przyścia chwały o=

21: nego wielkiego Bogá y zbáwicielá nášzego Iezufá Kriftulá: kto

22: ry wydał sámego siebie zá nas/ áby nas wykupił od wśzelákicy

23: niepráwości/ y oczyścił łobie sámemu lud osobny/ náśláduyący

24: dobrych vczynekow. Ty rzeczy mów/ y nápominay/ á karz/ ze

25: wśzeláką zwirchnością/ á żaden tobą niech nie gárdzi. (*marg*) **Przyczyná słow tych**

Apóstolkich. (-)

26: **M** Ało co przed tymi słowy/ ktoreśmy tu słyżeli/ vczył tám Páweł świę-

27: ty Tytulá/ y káždego wierneho Pásterzá w ofobie iego/ áby prawdziwie

28: dobre vczynki ludzycy zálcał. A to przeciwo tym/ ktorzy sie próżno

29: wiará á nabożeństwem chełpili. Przetoż tám porządnie wyliczył/ ktoreby były

30: dobre vczynki w káždey płci/ wieku/ y w przełożeństwach: co stárym przynale-

31: ży/ młodym/ wśługuiącym słowem Bożym/ y wśzem sługom póspolitym. A

32: czemu by ták czynić y żyć mieli/ przyczynę tę powiáda: Abowiem przyśzedł Pan

33: Kryftus ná fwiát/ áby bytnością tu fwoią/ náuczył nas pobożności. Y któżby te
 34: dy takim Doktorem z niebá do nas przychodzącym gárdzić miał: Wfzy[tki] te-
 35: dy thy fłowá Apoftolfskie pilnie fobie wważác będyemy/ gdyż ofobne pożytki á
 36: nam bárzo potrzebne w fobie zamykáią.(*marg*) **Láfká Boża okazała fie.** (-)
 37: Naprzod tedy láfką zowie Páná Kryftuá/ pełnego láłki y prawdy/ który ieft
 38: zadátkiem láłki/ y przez kthorego sftawamy fie wdzyecznyimi á przyiemnymi
 39: Bogu Oycu nálezemu niebieskiemu. A vkażála fie tá láłká przeciw nam/ gdy tu
 40: dla nas przyść raczył ná fwiát/ y sftác fie prawdziwym człowiekiem/ nie przy=
 41: mużony żadną załugą nálezá/ ále s łczyrey láłki á dobroći fwoiey. Przetoż/ ile
 42: z niego ieft/ wfzyftkim fie sftał zbáwiennym Pan Kryftus/ który/ áby wfzyftki
 43: zbáwił/ przyść tu raczył: iáko nam tego wfzyftki písmá Prorockie y Apoftolfskie
 44: doftátecznie poświadzáią.(*marg*) **Zbáwienna wfzytkim ludzjom.** (-) Iże thedy nie
 wfzyfcy zbáwieni bywáią/ ále wielka
 45: wielkość ludzi ginie/ nie ieft przyczyną Pan Kryftus/ áni odkupienie iego/ ále fá
 46: mi fobie krzywi ktorzy giną: iáko tego sam Pan poświadza w Ewányeliey/ mo
 47: wiąc: A tho ieft potępienie/ iż fwiátłość przyślzá ná fwiát/ á ludzyc vmilowali
 48: więczy ciemności niż fwiátłość.(*marg*) **Ian w iij. kápít.** (-) Vkazał fie thedy Pan
 Kryftus/ áby ftrácony
 49: narod ludzki wybáwił/ á przywrocił gi ku oyczyźnie niebieskiey s ktorey był wy
 50: rzucon/ częścią áby náuczył wybáwione/ iákoby zá to dzyękowác mieli wybáwi
 51: cielowi fwoiemu/ y ktoreby było ich powinowáctwo przeciwko Pánu Bogu/
 52: żywác tu ná fwiecie/ pirwey niżby byli przeniefieni do dzyedziectwá krolesthwá
 53: niebieskyego.

A wfzyftkę

strona: 21a

Páná nálezego.

Lift. 21a

(*marg*) ¶ **Wfzytká náuká pobożności/ dzieli fie ná dwie części.** (-)

1: ¶ A wfzyftkę náukę pobożności Apoftól błogofławiony/ ácz krotko wfzákże do-
 2: fyc iálnie/ záwiera tu we dwu rzeczách/ to ieft/ w wyftrzegániu á w požądaniu/
 3: vkázuiąc czego fie ftrzedz/ á co czynić mamy. Mądry ludzyc fwiátá tego dofyć

4: dońtátecźnie przed láty dířputowáli o tym/ cobychmy czynić/ á czegobychmy fie

5: řtrzedz mieli/ wřzákźe fie thu nic nie opuřzcza w tych krotkich řłowiech czoby fie

6: nam wiedzyeć godziło.(*marg*) **I.**

7: **řtrzedz fie řłych rzeczy.** (–) Vczy nas tedy řtrzedz fie dwu rzeczy/ ábo řłufźniey přeć

8: fie iáko Apořtoł mowi: Aby záprzawřzy fie niepoboźnořci etce. Owa nam káźe

9: vkrzyźowáć y vmorzyć Adámá řthárego/ á wykorzenić á pohámowáć członki

10: grzechu. Krotko mowiáć/ tę źłóć ktorą mamy wrodzoną/ ábyřmy s fiebie źłó

11: źyli.(*marg*) **Přeć fie niepoboźnořci.** (–) Pirwřza tedy rzecz ktorey fie nam přeć kaźe/ ieř Niepoboźnořć/ kthora

12: ieř řprećiwna Poboźnořci/ bo tá/ thák iáko potrzebuie prawdziwe naboźeńř-

13: wo/ řłufźnie Páná Bogá wzywa/ y onego řámego chwali: A oná nie dba nic o

14: Bogá/ owřzem im gárdzi/ więczy fobie waźác wymyřły ludzkie/ kogo inřzego

15: ná pomoc wzywáiąc y chwalać. A iź to krotko powiem/ přećiwna ieř wřzyt=

16: kiemu przykazániu Bożemu/ á zwłáźczá ná pirwřzey tablicy nápiřánému.(*marg*) **Přeć fie poźádliwořci řwieckich.** (–)

17: ¶ Druga rzecz ktorey fie přeć mamy/ ieř poźádliwořć řwiecka. Wřzákźe ieř teź

18: niekthora poźádliwořć przyrodzona/ iáko chceć řpáć ábo odpoczywáć/ ieřć/ pić/

19: dzyatećki pocźciwie wychowáć/ kthora gdy w řwey mierze záchowaná bywa/

20: nie ieř řzkodliwa. Ale oná ktorey fie nam přeć kaźá/ ieř řwiecka. A błogořłá-

21: wiony Ian Apořtoł y Ewányeliřtá o řwiecie piřzác mowi:(*marg*) **j. Ian w řj. kápi.** (–)

Nie miłuycie řwiá-

22: tá/ áni tych rzeczy kthore ná řwiecie řá. Ieřli kto řwiát miłuiie/ miłóřci Oycow=

23: řkiey w nim nie mářz. Abowiem wřzyřtko co ieřth ná řwiecie/ iáko poźádliwořć

24: ciála/ y řádzá oczu/ y pychá řywotá/ nie ieřći z Oycá/ ále ieř s řwiátá. A řwiátci

25: przemiya/ y poźádliwořć iego. Owa nie báwiác fie rzeczą długą/ zámyka fie tu

26: wřzyřtko tho co fie kolwiek řprećiwi Zakonowi ná wtorey tablicy nápiřánemu.

27: Przetoź tych wřzyřtkich rzeczy ktore řá přećiwnie Zakonowi Bożemu przez Mo=

28: iźeřzá nam opiřánemu řtrzedz fie mamy.

29: ¶ Wřzákźe nie dořyc ná tym gdy fie přeć áłbo řtrzedz będyem źłego/ ieřli poło

30: řywřzy źłóć dobrze czynić nie będyemy.(*marg*) **II.**

¶ **Dobrych prągnąc y wykonywac.** (-) Trzy thedy rzeczy Apoštoł święthy po
 30: nas pilnie mieć chce/ w ktorych poki tu iedno żywiemy ná tym fwiecie/ ábyfmy
 31: fie z wielką pilnością ćwiczyl: tho iest/ w trzeźwości álbo w mierności/ w íprá-
 32: wiedliwości/ y w pobożności. A ty trzy cnoty iuz wśzytki ine w łobie zamykaią/
 33: y wśzytki powinności żywotá Krześciáńfkiego/ kthore nam łzyroko opisuiue Za=
 34: kon miłego Bogá.(*marg*) ¶ **Trzeźwość ábo mierność dufzna.** (-)
 35: ¶ Pirwíza tedy cnotá w ktorey tu żyć mamy/ iest Mierność ábo Trzeźwość.
 36: Iest thedy trzeźwość/ iáko y piyańtwo/ iedná ciełfna/ druga dufzna. Dufzna
 37: trz[eźw]ość ie[łt]ći pokorá/ nałliczniefza ze wśzech inych cnotá/ tákże nienawiść py
 38: chy á hárdości/ y łufzny obyczay ktorym zátrzymawan bywa vmyśł ludzki w
 39: rozładzaniu rzeczy káždych y w wykonaniu. Ktorą pokorę Páweł Apoštoł Pá-
 40: ná Krytułow nadobnie opisuiąc/ mowi:(*marg*) **Philip. w ij. káp.** (-) Też miłość
 mieycie/ iednomyślni/ ie-
 41: dno rozumiejąc/ áby nic nie było przez łwar/ ábo przez prózną chwałę/ ále po=
 42: kornym vmyśłem/ niech káždy rozumie drugiego być nád się zacnieyfzym etc.(*marg*) ¶
Ciełfna. i. Tefsál. w iiij. k. (-)
 43: Ciełfna lepak/ trzeźwość/ iest powfciągnienie á wśtrzymanie od wśzelkiego zby
 44: tku/ á ciála y rzeczy pozwirzchnich łufzne á święte vżywianie. O czym Páweł s.
 45: do Tefsálonicenfów ták mowi: Abowiem tá iest wola Boża/ toć iest poświęce-
 46: nie wálze/ ábyście fie powfciągáli od nieczyftoty/ y áby vmiął káždy z was na=
 47: czynie álbo ciáło łwe trzymać w fwiátobliwości y w vcćiwości/ nie będąc zyę-
 48: ci požádlivością/ iáko pogáni/ kthorzy nie znaią Bogá. Bo nie wezwał was
 49: Bog ku nieczyftości/ ále ku fwiátobliwości. Stąd tedy iáłnie obaczyć mogą/
 50: iáko bárzo ciężko grzełzą przeciw powinności swoiey/ ci ktorzy fie vdáli w nie=
 51: czyftość/ w piyańtwo/ y w ine tym podobne zbytki/ ktore nie tylko należą w ie=
 52: dzeniu á w picciu/ ále też w zbytnich á w niepotrzebnych vbierzach/ íprzęciech do
 53: mowych/ y w budowaniu/ nie powfciągáiąc íprofnych požádlivości swoich.(*marg*) **Do**
Rzym. w xij. (-)
 54: Mowi tedy ná drugim mieyfcu Páweł s. Wy tedy kthorzy tákowi iestefcie/ iuz
 55: iest čás ábyście fie ze łnu ocućili, Bo iuz teraz blifźsze nam iesth zbáwienie/ á niż

strona: 21av

Ná dzyeń národzenia

- 1: kiedyśmy vwierzyli. Nocći przeminęła/ á dzyeń sie przybliżył. Odrzućmyż te=
- 2: dy vczynki ciemności/ á obleczmy sie w zbroię światłości/ álbo w szatę światło=
- 3: ści godną. Thák ábychmy vcźciwie chodzili iáko we dnie/ nie w biefiadach/ áni
- 4: w piyaństwach/ nie w łozach/ áni w nieczyństofciach/ nie w zdrádzycy/ áni w za=
- 5: zdrości/ ále przyobleczcie Páná Iezufá Kryšťufá/ á nie mieycie ftáránia o cyele
- 6: ku wypełnieniu požądliwości iego.(*marg*) ¶ **Spráwiedliwość.** (–)
- 7: #Druga cnotá ktorą po nas mieć chce náuká Páná Kryšťufowá/ iesth Sprá=
- 8: wiedliwość. A tu nie mowimy o spráwiedliwości ktorą bywamy w spráwiedli
- 9: wieni/ ále o tey ktora bywa od w spráwiedliwionych. Tá tedy spráwiedliwość/
- 10: nie tylko káżdemu przywłázcza co komu włáfnie przynależy/ ále też nic nikomu
- 11: nie wydzycera/ owfzem rzeczy swoie włáfnie spráwiedliwie rozdáye. A bowiem
- 12: łáfkáwa á dobrotliwa iest. Gdyż człowiek spráwiedliwy coby rad widzyał áby
- 13: mu sie dzyało/ tego też życzy y drugim/ miłuiąc bliźniego swego iáko sam siebie.
- 14: O tey spráwiedliwości ták mowi Páweł s.(*marg*) **j. Tefál. w iiij. k.** (–) Wiecie ktore
- rofkázania dálichmy
- 15: wam przez Iezufá Kryšťufá Páná náłzego/ áby żaden nie wciłkał áni zdradliwie
- 16: podchodził w żadney spráwie brátá swego. A bowiemci Pan iest ktory sie mści
- 17: wżycykich tych rzeczy. A co sie dotycze bráterfkiey miłości/ nie potrzebá wam te
- 18: go/ ábym do was pisał. A bowiem lámi od Bogá iestelcie náuczeni/ ábycie ie=
- 19: dni drugie miłowáli. Przecźci łobie to wżycytko kápitulum. Rowne temu miey=
- 20: ścá do Rzymián. w xiiij. do Ephezow w iiij. naydzyesz. Przetoż spráwiedliwość
- 21: człowieká Krześciánfkiego/ nie tylko iż nikomu nie szkodzi/ owfzem wżycykimi si=
- 22: łami swoiemi ftára sie o to/ áby káżdemu pożytecznym mógł być.(*marg*) ¶ **Pobożność.**
- (–)
- 23: # Trzecia cnotá/ w ktorey chce Pan ábyśmy żyli/ poki iedno mieszkamy thu ná
- 24: tym swiecie/ iest Pobożność. A thá iest sprzećiwna/ iákochmy niedawno przy=
- 25: **pownieli [!]** / niepobożności. Pobożność tho w nas spráwuie/ że sie szczyrze przyłą-

26: czamy prawdziwą wiarą ku Pánu Bogu/ onego fie fámeo vprzeymie boimy/
 27: iemu fámemu czeńć chwałę wzdáiemy/ wzywamy y czeńimy/ brzydząc fie wfy=
 28: tkimi zabobony á wymyřły ludzkiemi/ łufznie kthemu vzywáiac Sákrámen=
 29: tow y infzych porządkow nam w łowie Bożym opifánych.(*marg*) **j. Timot. w iiij. k.**

(–) A o tákiey pobożno

30: ści rořprawuiąc Páweł S. mowi: Cielefne ćwiczenie máło pomoże/ ále Pobo=
 31: żność ku wřzem rzeczám iest pożyteczná/ iáko tá ktora ma obietnicę terážnieyřze=
 32: go y przyřzłego żywotá. A tu niechay będye dofyć o tym czego prágnąc á cze=
 33: go fie wyřtrzegác mamy. Wierzę że káždy pobożny przelńanie ná tey krotkiey ná
 34: uce Pána Kryřtuřowej/ podáney nam przez Apořtołá Páwłá s. nie báwiąc fie
 35: řzyrokiemi wywody ludzi wielomownych.(*marg*) ¶ **Zupełna náuka napirwey vczy/
 potym teź nápomina/ y przypędza. (–)**

36: # Ku tym cnotám ktore Pan po nas mieć chce/ ielźcze fie dokłádáią/ á bárzo iá=
 37: řne/ ktore káżdego pobożnego przypędziáią áby ie wypełnić mog[ł]. Abo[wie]m
 38: řzczyry náuczyciel nie dofyć ma ná thym żeć pokazał czobyř czynić álbo opuřcić
 39: miał/ ielřiby ćie theź nie przypędzał/ nie nápominał/ á według moźnořci řwey
 40: nie przyciągał/ ábyř czynił ábo opuřcił/ tho coř wyrozumiał żebyř czynić ábo o=
 41: puřcić miał. Tymże obyczáiem ten ktory řłucha kazánia/ niech nie rozumie áby
 42: iuź tego wřzytkiego dořtąpił/ gdy wyrozumiał coby czynić álbo nie czynić miał/
 43: ielřiby thego řkutkiem nie wypełnił czego fie ná onym kazánium náuczyl. Abo=
 44: wiem prawdziwie rádząc około rzeczy nářzych błogóřławiony Iákub Apořtoł
 45: powiedział: (*marg*) **Iákub w j kápi. Czynić á nie tylko řłuchác mamy. (–)**

Skutecznie łowo Boże pełnicie/ tho ielřh rzeczą pokázuycie/ á nie

46: bądźcie tylko řłuchácźmi ořzukawáiac fámi řiebie. Abowiem ielřiby kto řłuchał
 47: łowá Bożego/ á nie pełniłby go/ ten podobny iest mężowi ktory przyrodzone
 48: oblicze řwoie w źwierciedle ogláda/ bo fámeo řiebie ogládawřzy/ gdy odeydye
 49: wnet zápomni iáki był etc. Błogóřławiony Páweł tákże nápominánium tym
 50: ku dobrym vczynkom/ obiańnia ony dáry á niewymowne dobrodzyeyřtwá zbá
 51: wienia y odkupienia nářzego/ ktore mamy z łářki Pána nářzego Ieżuřá Kryřtu=
 52: fá. Tákw bowiem zwykli Apořtołowie w káżdey řłufzney á przypádey potrebye

53: przepowiedać á przypominác łáfkę miłego Bogá/ dobrodzyeystwa y odkupye=

54: nie Páná Kryšťufowe: áby/ gdy rzecz bywa o dobrych vczynekach/ iáko tu teraz/

55: zápomniawfzy tákowey łáfki y Páná Kryšťufá/ niechcielifmy thego przypifo-

wác zařtu=

strona: 21b

Páná nášzego.

Lif.

1: wác zařtugam á vczynekom nášzym/ czo włáfnie przynależy łáfce Bożey/ przez

2: zařtugę męki Páná Kryšťufowey.(*marg*) ¶ **Zupełnie Pan Kryřtus ludziom żywot przywrócił.**

3: **Do Żydow w ix.** (–)

3: # Naprzod tedy mowi Apořtoł s. że Pan Kryřtus thák zupełnie řwiátu żywot

4: przywrócił/ że mu iuż nic więcej nie dořtáye/ iedno áby pobożni ludzye przyřcia

5: odkupicielá řwego/ też y řędzyego á ktory oddác ma káżdemu wedle řpraw iego

6: z wiáry/ oczekawáli. Abowiem tenże Apořtoł mowi piřząc do żydow: Kryřtus

7: raz ná dokończeniu wiekow ku zgładzeniu grzechu przez ofiárowanie łáme^{go} řie=

8: bie okazał řie. A iáko ono trwa/ iż ludzye ráz vmrzeć muřzą/ á potym řąd będzie:

9: thák y Kryřtus raz ieřt ofiárowan/ áby zgładził grzech y wiela ich/ drugi raz zá=

10: řię krom grzechu okaże řie tym ktorzy go oczekawáią ná zbáwienie.(*marg*) **Vpomnienie ku niewinności żywotá.** (–)

11: # Pothym przyřcie Páńskie ná řąd/ y nádzieię nášzę/ řwoim przedřewzyęciem/

12: ktorym nas vpomina ku pobożności/ ábo dobrym vczynekom/ Apořtoł s. thák

13: porownawa. Oczekawaymyż z nádzyeię nieomylną Páná nášzego Iezufá Kri

14: řtufá/ kthory przyřć ma ná řąd/ ktory iáko wiemy iednemu káżdemu oddác ma

15: według vczynekow iego/ z wiáry vczynionych. Záprawdę rzecz potrzebna ieřt/

16: ábyřmy řie przyřtowáli ná ono przyřcie wřzeláką pobożnością/ řprawiedliwo=

17: řcią y miernořcią. Abowiem tenże Apořtoł w II. do Korin. V. káp. mowi: Prze-

18: to też vprzeymie řobie tego řądamy/ ábyřmy záwždy Pánu Bogu byli przyiem

19: nemi/ ábowiem mamy řtánać iáwnie wřzyřcy przed řtolicą Páná Kriřtufową/

20: áby ieden káždy odniořł coby ná ciele wzyął řłufźnie wedle thego co vczynił/ ábo

21: dobre ábo złe. Wiedząc thedy o ták řtráźliwym řadzye Páńskim/ řtáraymy řie

22: pilnie/ iákobychmy fie łłufnie zgotowác mogli ná przyfcie tákiego łędzyego. (marg)

Błogofławiona nádzyeíá wiernych. (–)

23: # Są y drugie potrzebne náuki w łłowieh tych Apołtołkich/ ktorych fie nam

24: thák ledá iáko opufzczác nie godzi/ ále ie s pilnością wielką v fiebie vważác ma=

25: my. Napirwey gdzye mowi/ że pobożni ludzye oczekawíá błogofławioneý ná

26: dzyeie. Gdyż to pewna rzecz/ że wżyfcy wierni nádzyeíá tylko czekíá á czekíáý

27: onego błogofławieńftwá od wiekow im zgotowánego. Wiedzą że Pan przyść

28: ma ná łąd/ á kárác wżelką niepobożność/ y wżythki zle żywące: wżákże oni łá

29: dobreý nádzyeie/ owżem nieomylnie oczekawíá błogofławieńftwá/ wierząc

30: że wełpoł s Pánem Kriřtuřem obdárzeni będą żywotem prawdziwie błogofłá

31: wionym á wiecznym. Kto tedy temu vprzeýmie wierzy/ iákoż fie iuż ten wżytek

32: nie ma podác w połłufeńftwo woley Páná Kriřtuřoweý/ s ktorego dobrodzieý

33: łtwá ták zacnych dobr wierzy że dołtápic ma?(marg) **Chwalebne przyfcie**

PánaKryřowe [!] . (–)

34: # Potým/ przyfcie ono Páńkie/ názywa Apołtoł s. okazíaniem chwałý/ to ieřt

35: przyfciem chwálebnym. Abowiem Pan nářz przyść raczył raz ná łwiát pokor=

36: ny/ po wtore przydzye wielmożny/ w chwale Bogá Oycá/ z niewymowną łwiá

37: łto[łci]á á iá[ń]o[ł]ciá/ z możnością wielką/ ze wżyřtkimi Anyoły łwemi chwáleb=

38: ny. Będzie tedy w ten czás złamána wżelka moc łprzećiwna/ odkryte będą rze=

39: czy wżytki zákryte á táiemne/ á rozmnożona będzie wżech nałwięřta łpráwie=

40: dliwość. Kogożby tedy wielce nie poruřzyły ty rzeczy ku polepřzeniu á łwiátobli

41: wości żywotá? A dla więřzego á rychleyřzego poruřzenia łwego/ przecźćć łoby

42: moželř ono co Páweł s. piřze o przyřciu tego łędzyego w II. łífie do Tefřálonicen

43: łow w piřwřzym kápitulum.(marg) ¶ **Pan Kryřtus Bog wielki.** (–)

44: # Trzecie/ że zbáwicielá nářzego Páná Ieřuřá Kryřtuřá włáfnie á przyřthoýnie

45: tu ná tym mieýfcu zowie onym wielkim Bogiem: nie przeto żeby był w chwále

46: bney Troycy wielki Bog y máły/ gdzye ieřth bárzo wielka łfności rowność: ále

47: że w dzyeń łádný iáwnie fie to pokaże wżelkiemu łtworzeniu/ iż Pan Ieřus Kri

48: řtus ktory fie był dla nas vniżył á vpokorzył áż ná łmierć/ á ktemu ná łmierć krzy

49: żowá łrogá á łromotną/ y ktory ná tym łwiece od wiela ludzi był wżgárdzon y

50: bluźnion/ iákoby nie był prawdziwym Bogiem á Oycu rownym/ że ieft praw=
 51: dziwym z Oycem swoim łąpółwiecznym á wielkim Bogiem. Abowiem ná on
 52: čás w Ieruzalem gdy Pan náłz w Rádzye kápłáńfkiey dziwnie był przesłádo=
 53: wan/ á od nawyślzego Biskupá zdradliwie był pytan/ mowiąc: Poprzyfięgam
 54: cie przez Bogá żywego/ ábyś nam powiedzwał/ ieśliś ty ieft Kryřtus Syn Bo=
 55: gá żywego? Odpowiedzwał Pan y rzekł/ Thyś rzekł. A wřákże záprawdę po=

wiadam

strona: 21bv

Ná dzyeń národzenia

1: wiadam wam/ od tego czáfu wyrzycie lyná człowieczego łiedzającego ná práwi=
 2: cy mocy Bożey/ y przychodzącego w obłokach niebiełkich. Iákoby rzec raczył:
 3: Wiemci ia że wy nie wierzycie żebym ia był lynem Bożym/ ktorým łie ia powie
 4: dam być/ owřem żełcie mieli wżywać onego prawdziwego wyznána mego ku
 5: zábiciu mnie przez łmierć krzyżowá/ wřákże bez wátpienia to ieft rzecz pewna/
 6: zem ieft prawdziwy lyn Boży Oycu rowny. To co łie iálnie pokaże y potwirdzi
 7: łie dowody pewnemi á nieprzekonánemi/ to ieft/ wřáptieniem ná niebiołá/ łie=
 8: dzeniem ná práwicy Oycowłkiey/ y przyłciem moim ná łąd. Abowiem ná ten
 9: čás káżde łtworzenie obaczy á wyznawác mie będzycie prawdziwym Bogyem/
 10: żywym/ y wiecznym. Ku czemu należy y ono łwiádectwo iálné Dawidá krolá
 11: y Proroká w Pfalmie Cx. Rzekł Pan Pánu moiemu łiáđz ná práwicy moiey/ áż
 12: polożę nieprzyiaciele twoie/ podnołzkiem nog twoich. Ktore łwiádectwo tenże
 13: Pan náłz przeciwo żydom przywođził v Máttheuřzá s. w xxij. káp. Nie trzebá
 14: łie nam thedy namniey oględac ná náukę Ariuřzá/ Serwetá/ y dziliefłzych No=
 15: wokrzczeńcow. Abowiem theraz nád łwiáto iálniey łie pokażáło/ że Pan náłz
 16: Iezus Kryřtus ieft prawdziwy Bog/ iednorodny y łąpółwieczny lyn Bogá Oy
 17: cá. Niech przekłety będzycie/ ktoryby przeciwo ták iálnym łwiádectwám piłmá
 18: łwiętego co inłzego piłáł/ mowil/ y vczył. (marg) ¶ **Dał łie zá nas Pan Kryřtus/ áby
 nas odkupił. (-)**
 19: # Mowi dáley Páweł s. Pan Kryřtus dał łie łam zá nas/ áby nas odkupił od
 20: wřelkiey niepráwołci. Tu pilnie pátrzay/ iáko po wtore známienicie/ ácz bárzo

- 21: krotkimi słowy/ pokazał nam bárzo wielkie dobrodzyeysthwo Boże w Pánie
- 22: Kryftufie od Bogá Oycá dáne. Nád ktore záprawdę nie iest infze wjétfze. Przy
- 23: fzedł ná ten fwiát sławfzy fie człowiekiem Syn Boży/ ktory gdy nie miał nic ko
- 24: fztownieyfzego/ nie było też ná fwiecie nic zacnieyfzego/ fam fiebie/ to iest ciáło y
- 25: duzfę/ krew y żywot fwoy/ dał zá nas/ á tho dla tego/ áby nas odkupił od wfzel=
- 26: kiej niepráwości.(*marg*) **Táiemnicá odkupienia nášzego.** (–) Abowiem s
- przyrodzenia nášzego iestefmy vwikłáni rozlicz=
- 27: nie grzechem á niepráwością/ dla czego sfátlifmy fie winni fmierci/ fzátánfkie=
- 28: mi niewolniki/ y godnemi potępienia wiecznego. Ták zefmy byli márníe zginę
- 29: li/ y żadna nam nádzyeiá przypáść á okazác fie nie mogła s ftrony nášzey. A gdy
- 30: fmy byli w ták wielkich ciemnościach/ á w ták wielkiej rofpáczy/ przyfzedł Syn
- 31: Boży/ sfátł fie fynem człowieczym/ wydał fie ná frogą fmierci/ áby nas wybá=
- 32: wił od fmierci/ á wyrwał z więzyenia fzátáná y pieklá/ nád to krew fwoię fwię=
- 33: tą wylác raczył/ áby omył wfzelką niepráwość nášzę/ áby iuż więcey grzech nie
- 34: był nam przyczytan/ á nie dodawał síł fzátánowi/ fmierci/ y potępieniu.
- 35: A toć to iest to niewymowne dobrodzyeysthwo Syná Bożego/ ktore pímo wfzy=
- 36: tko známienicie wyflawia/ á ku vftáwney pámięci przywodzi/ w kthorym fá=
- 37: mym zależy żywot y zbáwienie nášze. A thák tho Apoftól s. nadobnie ftof[uię] ku
- 38: fwemu przedfiewzyęciu/ áby nas przytárgnął ku wjétfzey pilności dobrych v=
- 39: czynkow. Wybáwiłci nas wybáwiciel náš z niepráwości nášzych/ nie przeto á=
- 40: bychmy w nich dáley żyć mieli/ ále ábychmy obumárfzy ciáłu y fwiátu/ poftáno
- 41: wili w nim nowy żywot. A przetoż godzi fie nam záprawdę/ ábyfmy oftátek
- 42: czáfu żywotá nášzego obroćili ku pilności fpraw dobrych á Pánu Bogu miłich.
- 43: Iáko nas ku temu nadobnie Piotr s. vpomina mowiąc: Gdyż tedy Pan Kry=
- 44: ftus ćirpiál zá nas w cieie/ wy theż tąż myflą bądźcie vzbroięni: ábowiem then
- 45: kthory ćirpiál/ przeftál od grzechu: ku temu áby iuż nie požádlivościam ludz=
- 46: kim/ ále woley Bożey/ oftátek czáfu w cieie żył. Abowiem dofyc iesth nam/ iže=
- 47: fmy przefzłego czáfu żywotá czynili wolą pogánow. (*marg*) ¶ **Pan Kryftus fam fie**
- ofiárował Bogu Oycu.** (–) Oftátká fie doczćić możefz
- 48: w j. liście w iiii. káp. A iefli ktemu przyłóżyf słowá Páwłá s. kthore nápiśál do

49: Rzymiánow w vj. mnimam żeć iuż nic nie będzie niedośćawáło.

50: # Iełzcze w tych łowiech Páwła s. krociuchno niektore rzeczy s pilnością vwa

51: źać będziemy. Naprzod że Pan Kryřtus ofiarowác sie raczył Bogu Oycu. Co

52: łzyroko rozbiera tenże Apořtoł do żydow w VII. y w X. káp. że on iuż dáley od lu-

53: dzi ofiarowan być nie może. Ktemu iż sie łam dobrowolnie Pan náłz ofiarowál

54: Bogu Oycu/ nie przymufzony ktemu żadnemi zařługámi náłzemi. Potym/ ko-

55: niec ofiáry y łmierć Páná Kryřtuřowey ieřth żywot wierzących/ wybáwienie y

wykupienie.

strona: 22

Páná náłzego.

Liřt 22.

1: wykupienie. Kthora ták ieřt zupełnie dořkonáła/ że nie náłz czegobyřmy z niey

2: więcey potrzebowác á oczekawác mieli/ ále zázwdy łkutek řwoy wykonywa/ zá

3: wždy wolnemi czyni/ pořwiáca y vřpráwiedliwia/ wřzytki ktorzy iedno zbáwie

4: ni bywáią.(*marg*) ¶ **Odkupił nas Pan od wřzelkiew niepráwořci.** (–)

5: Trzecie/ odkupił nas Pan náłz od wřzelkiew niepráwořci/ vczynił te-

6: dy dořyc nie tylko zá pirworodny grzech/ nie zá niektore tylko/ álbo zá grzechy lu

7: dzi niektorych/ ále zá wřzytki grzechy wřzech ludzi. Co nam dořtátecznie ieřt wy

8: łozono od Páwła s.(*marg*) **Do Rzym. w v.** (–) Ian teř błogořłáwiony w liřcie řwym thák mowi:(*marg*) **j. Ian w j. y ij. k.** (–) A krew

9: Páná Iežuřá Kriřtuřá Syná Bożego oczyřcia nas od wřzelkiego grzechu. A on

10: ieřt vbláganem zá grzechy náłze/ á nie tylko zá náłze/ ále teř zá grzechy wřzytkie^{g^o}

11: řwiátá. Abowiem y Ian krzćiciel/ páłcem vkázuiąc ná Páná Iežuřá/ rzekł: Oto

12: Báránek Boży ktory gładzi grzechy řwiátá.(*marg*) ¶ **Oczyřcił sobie Pan Bog lud ořobliwy.** (–)

13: # Náořtátek tego dokłáda Páweł s. Aby řobie oczyřcił lud ořobliwy/ pilny do-

14: brych vczynkow. Záprawděć to ieřt niewymowne dořodzyeyřtwo/ że nie tylko

15: nas oczyřcił od grzechow/ ále nád to iuż oczyřcione dáry řwoiemi nas nápełnia/

16: ktoremi gotuie nas y godne czyni ku wydawániu owocu dořbrych vczynkow/ á-

17: byřmy sie nie řtáli drzewem niepożytecznym/ á ludźmi niewdzięcznymi ták do-

18: brotliwego Bogá y dořodzyeyřtw thák zacnych iego. řzyrzey á dořtáteczniey

19: nam to wykłádác á przed oczy náłze klásć raczy łam Pan náłz v Iáná s. (*marg*) **Ian w xv. kápit.** (-) pod po-

20: dobieńłtwem winney máćice á látorołtek. Słůłzna rzecz iest záprawdę/ áby

21: miernołcią/ łpráwiedliwołcią/ y pobožnołcią/ po włzytek wiek żywotá náłzego/

22: náłługowáliłmy Panu/ zwłáłzczá že on nas ná to omył á oczyłcił krwią łwoiá/

23: ábyłmy ták połłępowáli iáko náleży ná lud iego połłwęczoney/ á od inych naro-

24: dow oddzielony. Abowiem obrał nas Pan Bog w Pánie Kryłłtufie ku połłwęc-

25: ceniú/ á nie ku pługáwołci. w j. do Tefsál. w iiij. (*marg*) **Cokolwiek dobrego iest w nas/ to włzytko od Páná Bogá iest.**

-1: **ij. do Korin. w iij.**

: **Do Phil. w j. y ij.** (-)

26: # To teź obacźmy w łłowiech Apołłtołłkich/ gdzie powieda/ že nas łam Pan o-

27: czyłcił. Tedy łi[e łam]i oczyłcić nie moźemy. Przetoź cokolwiek w nas iest dobrey

28: łpráwy/ nie z nas ále z dáremney łáłki á dárú miłego Bogá. Czego nas ná inych

29: mieyłcach iáłnemi łwiádectwy vczy Apołłtoł błogolłáwiony. Potym zowie

30: nas ludem ofobliwym. A to náwięcey dla tey przyczyny/ že iestelmy ludem od

31: inych oddzielonym: z zapáłczywą miłolcią/ á nie ledá iáko/

32: y z wielką pilnołcią

33: náłłádownábyłmy mieli łpraw á vczyńkow dobrych/ łtháráiąc łie/ zá pomocą

34: Duchá Pánłkiego/ iákobyłmy ie wykonać mogli/ co dáley tym więcey łie w nich

35: pomnážiáiąc. (*marg*) **Tá náuká potrzebá áby częłtho w zborzech przypomináua [!]**

była. (-) # A kończęc to włzytko ták zámyka: Ty rzeczy moów/ y nápo-

36: minay/ á karz ze włzeláką zwirzchnolcią. Ktolemi łłowy znác dawa/ že to iest

37: nadolłkonáłłza náuku [!] / ktorey áby s pilnołcią v włzytkich á łtátecznie vczył/ gdyż

38: máłło nie tá łámá iest dołłtáteczná ku ćwiczeniu á zápráwowániu ludzi w pobo-

39: źn[olłci.] A kaźe [á]by to czynił powáźnie z rołkázowániem/ ták iáko przyłłtoi ná po-

40: łłá Boźego/ ktory to co przekłáda ludziom/ nie imieniem łwym ále Imieniem

41: Boźym przekłáda á opowieda. Zákázuie teź łłucháczom/ áby tákich rzeczy v-

42: czącemi nie gárdzili. Abowiem mowi Pan: Kto was łłucha/ mnie łłucha: kto

43: wámi gárdzi/ mną gárdzi.

44:

Summá s tego listu Páwła świętego dla lepszey pá=

45: mięci krotko zebrána.

46: # Słyżzelifmy napirwey iáko nam opifuie Apostoł Páweł święty Páná Iezu-
47: fá Kryftufá/ że on iest thá łáfká Boża zbáwienna/ kthora fie nam thu okazálá/
48: przez kthorą sftawamy fię przyjemnemi Bogu Oycu nálezemu niebiefkiemu/ y
49: dzyedzicmi krolestwá onego od wiekow nam zgotowánego. # Potym nas
50: vczy/ iákobyfmy tey łáfkí wdzyęczni być mieli/ żywąc thu ná tym świecie pobo-
51: źnie á cnotliwie. A tę pobożność zámyka we dwu rzeczach/ w wyftrzegániu á w
52: požądaniu/ vkázuiąc to/ czego fie ftrzedz/ á co czynić mamy. # Trzecia/ kto-
53: rych cnot napilniey w tym żywocie nálezym przyftrzegác mamy. A kładzye ich
54: trzy/ gdyż ty máło nie wśyftki ine w łobie zámykáią/ Trzeźwość ábo Mierność/
55: Spráwiedliwośc/ á Pobożność. Gdyż nie dofyć ná thym zle nie czynić/ ále tego
56: potrzebá/ ábyfmy zle czynić przeftawfzy/ dobrze czynić mogli: á czyniác do brze [!]

łobie tego

strona: 22v

Hiftoria o
pirwlym męczenniku

1: łobie tego nie przywłázcźáli/ ále łáfce Bożey. # Czwarta/ ábyfmy w pew-
2: ney nádzyei oczekawáli chwálebnego przyfcia ná fąd onego wielkyego Bogá
3: Páná nálezego Iezufá Kryftufá/ ktory iuż nie ták pokornie/ iákochmy fie o thym
4: náfłucháli/ ále z wielkim Máyeftatem ze wśyftkimi zaftępy Anyelłkíemi przyśc
5: ma/ z niemáłym ftráchem niewiernikom/ á s pociechą wiernym fwoim.
6: # Náoftátku/ iáko wielkie á známienite dobrodzyeyfthwá fpráwić nam przy-
7: fcíem thu fwoim ná fwiáth raczył/ á oną fmiercią á iedyną ofiárą fwoią. Abo-
8: wiem nas omył á oczyścił od wśzech grzechow á niepráwości nálezych/ y oczy-
9: fcíone nápełnia dáry fwoimi/ ábyfmy thák fnádníey wydawác s siebie mogli
10: owoce wiáry nálezey godne/ á nie sftálifmy fie drzewem niepożytecznym.
11: # Niechżec tedy będye częsc y chwałá wiecznie Pánie Iezu Kryfte/ zá ták nie-
12: wymowne z łáfkí twey świętey nam fpráwione dobrodzyeyfthwá twoye/ ktore-

13: mi nas ze wżąd práwie okładác á nápełniác raczył/ á nie zá żadnemi załugá-
 14: mi á godnościami nálzemi. Dayże nam to nálz miły Pánie/ ábyfmy ie wdzyę-
 15: cźnie od ciebie przyjmowác mogli. Sprawże też to w nas o Pánie Boże nálz/ że-
 16: byfmy tę wdzyęczność nálzę przed fwiátem okázowali pobożnemi á cnotliwe-
 17: mi fprawámi wiáry nálzey godnemi/ á żywąc ták w tey pobożności oczekawá-
 18: li w pewney nádzyei onego chwálebnego przyfcia twoiego/ á tám vflýżec mo-
 19: gli ony łáfkáwe á wżech pociech pełne słowá twoye: Podźcielz błogofláwyeni
 20: Oycá moiego do kroleftwá wam wiecznie zgotowánego. Amen.

strona: 41v

Niedzyele pirwżey po

1: S teyże Ewányeliey nádobna

2: Rosprává/ o powinności Rodzicow w wychowá=

3: niu dzyatek/ á Dzyatki tákże przeciwko rodzicom fwym iáko fie

4: záchowywác máią. Ku czemu fie nam też przytrefic mogą słó=

5: wá Páwła s. ktore nápiśał do Ephezow w vj. kápi. Przeci=

6: wko niedbáłości rodzicow á nieposłufzeńftwu

7: dzyatek.

8: # Oycowie nie pobudzaycie dzyeci wálznych ku gniewowi/ ále ie wy-
 9: chowywaycie w náuce y w kárności Pánfkyey. *(marg)* ¶ **Tu iest náuká o
 10: powinnościách rodzicow przeciwko dziatkom w wychowánium ich á dziathek zás/
 11: o posłufzeńftwie y o opátrzeniu rodzicow fwych y o pożytkách oboygá tego. (-)**

10: 11 **Z** Aden niech nie mnima/ áby to rzecz prózna
 12: á niepotrzebna być miáła/ iż dzyecińftwo Páná Kri
 13: ftufowe/ y to co w nim fprawowác raczył/ zá fpra-
 14: wá Duchá fwiętego/ Lukáfz s. s tháką pilnością á
 15: ták doftátecznie nam opifał. Abowiem iż z wieczne-
 16: go wyroku Bogá Oyczá Syn iego miły dla nas fie
 17: sftác miáł człowiekiem/ y tákże dzyeciátkiem być iá-
 19: ko infze dzyatki/ ftufzna á pobożna rzecz iest/ ábyfmy

20: też y sprawy jego/ które w dzieciństwie swym sprá-
 21: wować raczył/ z wielką pilnością wważali/ w ktho-
 22: rych nie máłz nic tak podłego/ żeby nam iákiey náu-
 23: ki á pociechy przynieść nie mogło. Iż thedy dzieciątkiem sie stác raczył/ y rość
 24: także po wżytki látá iáko iny człowiek/ ftąd sie iánie pokázuie/ że załugą jego/
 26: y dzyatki/ y młodziemiałzkowie/ y infzy w leciech podraftájący/ zbáwieni bywá
 27: ią. A żeby to dzieciństwo/ które przez się lámo nikczemne iest/ wz[gá]rdzone/ á po
 28: śmiechu godne/ zacności jego co nie wyęło/ tofmy sie thez iuz tego szyroko ná[flu]-
 29: cháli/ że sie coś w nim więtszego á zacnieyfszego/ nád ine dzyathki/ pokázowáło/
 30: gdy iuz przyzedł ku látom dwánáscie. Gdzye sie iáwnie pokázal być onym Pro
 31: rokiem wielkim/ o którym z dawná Moizefz prorokował/ ktorego wżyfcy flu-
 32: cháć mieli. Ma też tá hiftoria w łobie przykład nie tylko pámięci godny/ ále też
 33: záprawdę bárzo potrzebny/ około wychowánia á ćwiczenia dzyatek náłzych.
 34: Ktory/ iáko nam Pan Bog wżyczyć będzye raczył/ s pilnością łobie wważymy
 36: Wżákże słow tych kthorefmy łobie zá fundáment tey rospráwy náłzey záłożyli z
 37: listu Páwłá s. s pilnością napirwey posłuchaymy.

38: **D** Zyeći/ słuchaycie Rodziczow wálzych w Pánye

39: boć to iest rzecz spráwiedliwa. Czći oycá twe-
 40: go y mátkę/ które iest pirwfe przykazánie z obie-
 41: tnicą/ ábyć sie dobrze dzyáło/ y ábys był długo
 42: żyw ná zyemi.
 43: A wy też oycowie nie pobudzaycie
 44: ku gniewowi dzyeći wálzych/ ále ie wychowy-
 45: waycie w náuce y w kárności Páńskiey.

Nie táiemna

strona: 41a

Nowym Lecye.

List.

1: **N** Ie táiemna tho rzecz iest v pobożnych á bogoboynych ludzi/ iáko bárzo
 2: w tym/ czáfow dzifiefzych złych/ pópoliści ludzye przeciwko Pánu Bo-

3: gu y powinności fwey grzełżą: gdyż y między rodzicy mało fie ich náydu
5: ye/ ktorzyby ftátecznie w wychowániu dzyatek práwy cel á koniec v fiebie vwa
6: źáli: á dzyeci też y podroflkow wiele/ ktorzy ćwiczenie á karánie/ z vporney zło
7: ści á krnąbrności fwey/ niećirpliwie znałżaią/ owłzem ná ftronę odrzucią.(*marg*) **Pożytek**

y cel tey Hiftoriey. (-)

8: Skąd więc potym to przychodzi częłtokroć/ że w tákowym fwowolnym życiu/
9: ktoremu iuż ták przywykli/ zá pomocą onego zakáłu grzechu w kthorym fie ro-
10: dżą/ sftawaią fie zákamiálemi/ thák iż rodzicom fwym przychodzą ku wielkiej
11: boleści/ ímętku/ á żáłości/ á łobie bywaią przyczyną wiecznego zginienia. A prze
13: toż áczkolwiek o tym wiele w písmie opifánia mamy/ wżákże Pan Bog chciał
14: to nam doftáteczniey w przykádzye wychowánia Syná fwego y w dzyecińft-
15: wie iegó/ dla náuki náłzey/ zoftáwić á pokázác/ czym żaden mądry gárdzićby nie
16: miał/ owłzem áby káždy w tym doftátecznie był vpomnion/ coby też czynić/ á iá
18: koby fie w tey mierze záchowywác miał.(*marg*) **Cwiczenie dzyátek od fiebie rodzicy**

poczynać máią. (-)

19: # Vpomina tedy Lukáż s. przykładem tym/ ktory s ták wielką pilnością wypi
20: łuie o dzyecińftwye Páná Iezufá Kryftufá/ wżythki rodzicze/ chcáli porządnie
21: poftąpić w wychowániu dzyatek fwych/ áby ten rząd łami od fiebie poczęli.
23: Iáłnie to w káżdym rzemiefle á ćwiczeniu obaczyć możemy/ że nád dobre przy-
24: klády nic nie bywa fkutecznieyżego: á tym więtfzy fkuthek przynofzą/ im łobie
25: więcey ony ważá ktorzy tákove przykłády s fiebie podawaią. Iż tedy dzyatki
26: rodzice fwe w wielkiej wadze á včćiwości mieć máią/ rodzicy też iáko ie bárzo
28: miłuią/ thák fie też tego z wielką pilnością ftrzedz máią/ áby im złym przykłá-
29: dem nie byli. Napirwey tedy o to fie ftaráć máią rodzicy/ áby powinność po-
30: bożności fwoiey przeciwko Pánu Bogu záchowywáli/ á tę vftáwicznym á pil-
31: nym fluchániem słowá Bożego/ rozmowámi nabożnemi o Pánie Bodze y czę-
33: łtemi modlitwámi ofwiadzáli á pokázowáli. A thym obyczáiem y dzyathki z
34: młodych lat przywykną pobożności/ ktoreby tym gardzić mogły á nic niedbác
35: o Páná Bogá/ gdyby tákie rodzice baczyły/ ktorzyby taką pobożnością gárdzili
36: á w niey fie nie záchowywáli. Potym fie ftaráć máią/ iákoby wftyd á včćiwość

4: cielom łwym tym poślufzniefze być muſzą/ káranie ich ćirpliwie znalaziać/ y v
5: pominánia s łłowá Bożego y groźby nie lekce łobie poważać będą/ owłzem łie
6: s tego poprówowác á polepfzác muſzą. A toć łą napředniefze łprawy/ kthore-
8: mi rodzicy dzyatki łwe vprzedzác máią/ áby ich przykłádem łwym złym nie o-
9: bražáli á nie płowáli/ ktore ku poboźności á vććiwoćci wieć mieli. Ktorzy teź
10: zówždy pámiętać máią ná ony frogie łłowá Páná á Zbáwicielá łwoiego/ ktore
11: powiedzyeć raczył: Ktobykolwiek zgorſzył iednego s tych máłucźkich/ ktorzy w
13: mię wierzą/ lepieyby mu było żeby mu kámieñ młynłki v łzye wwiązan był/ á
14: był pogrązon w głębokości morłkie: Biádá temu przez ktorego przychodzi po-
15: gorſzenie. Ale łácno łie tego vłtrzedz będą mogli/ ktorzy tego przykłádu/ ktory
16: baczymy w Iozephie y w pánnie Máryey/ náłłádownác będą. (*margin*) **Dziatki z młodoćci przyzwyczáiane być máią ku chwale Bożey. (-)**

17: # A w tym przykłádzye to napirwey obaczyć mamy/ iż nie thylko łami rodzicy
18: ku chwale Bożey łzli do Ierozolimy/ ále poięli s łobą dzyeciátko Páná Iezufá/
19: ktoremu dopiro lat dwánálcie było. Abowiem gdyź chcieli áby w ták młodich
20: leciech był teź przy łprawach łwiętych/ ktoź wętpić może/ żeby kthore powinow-
22: wáctwo opuśćić mieli/ ktoreby mu ku poboźności y ku dobrym **obyczoiom** [!] po-
23: trzebne być miáło? A przeto nie dofyć nam ná tym/ kiedy łami poboźnie á cno-
24: tliwie żywiemy/ ále mamy łie teź pilnie o to łtárác/ áby w teyże poboźności á w
25: vććiwym żywocie **dzyaąki** [!] náłze z młodych lat zápráwić łie mogły. Wiele ich
27: w tym grzelzą przeciwko Pánu Bogu/ ktorzy mniamáiac że ná tym dofyć/ że ná
28: łwiat dzyatki łwe wypuśćiwłzy/ potym ich zániedbawáią. Tákowi łą podobni
29: oraczom gnuśnym á leniwym/ ktorzy z wielką pilnoćciá łzczepią drzewá rozmá-
30: ite/ á potym o nie máło dbáią/ y nie biorą teź owocu z nich ktorego łie łpodzye-
31: wáli. # Nie dármo tedy Lukafz s. opuśćiwłzy włztyki ine rzeczy/ to
33: nam napilniey przypomina/ że Páná Kryłtułá do Ieruzalem ná dzyeń łwięty
34: Wielkonocny rodzicy s łobą przywiedli. Abyłmy łie łtąd náuczyć mogli/ żeby-
35: łmy ten iediny cel w wychowánium dzyatek náłzych przed oczymá zówždy mieli/
36: ábyłmy ie ku Pánu Bogu wiedli/ y áby łie iemu łłużyć y chwałę iego pomna-
38: zác vczyły. A potrzebuie tego od náš práwo łpráwiedliwoćci/ iż iáko dzyatki by

39: waią nam dane od Pána Bogá/ á ľą nam iákoby ľkárbelem iego/ tedy iemuż od-
 40: dawáne być máią/ áby chwale iego ľużyły. Potym/ gdyż ľie rodzimy s przyro-
 41: dzenia grzeľznymi/ á nic dobrego ľami s ľiebie czynić nie możemy/ tedyć zápra-
 43: wdę tego potrzebá/ áby przykľá[dem] roley/ z mľodości były wypráwowány ku
 44: wydawániu owocu Pánu Bogu ľwemu/ áby thák ono zepľowanie náтуры dľu-
 45: gim zwyczáiem (ktory ľtárzy nie dármo zwáli drugim przyrodzeniem) mo-
 46: gľo być nápráwiono.(*marg*) **w Przyp. w xxij.** (-) Przetoż y Sálomon dobrze á powážnie
 nas w tym vpo-
 48: mina/ mowiąc: Wpráwuy dzyeciátko w poczćiwe życie/ thák iż gdy ľie też sľtá
 50: rzeie nie odstápi go. A ku tey pilności pobudzić ma rodzice dzyatek w dobrym
 51: zdrowiu záchowanie/ o kthore ľie wľyżcy ludzye s przyrodzenia z wielką pilno-
 52: ľcią ľtáraią/ ktore niľkad inąd prędzey nam przypáść nie może/ iedno kiedy ma-
 53: my ná ľię Pána Bogá ľáľkáwego. A gdyż to wiemy że zacnieyľza część iest czľo-
 55: wieká dulfá/ ktorey vpadek (iáko Pan Kryľtus powiedzyeć raczyľ) wľyżkimi
 56: máiętnoľciámi ľwiátá tego odkupion być nie może/ bárzo ľzaleni ľą ludzye ći/ kto
 57: rzy áby dzyatkom ľwym s ľtrony ciáľá á powági ľwiátá tego dopomocz mogli
 58: pilnie ľie o to ľtáraią/ nic o tym nie myľľac áni o to dbáiąc/ áby mieć mogľ y zná
 60: iomość prawdziwą miľego Bogá/ áby k niemu przez wiárę w Pána Kryľtuľá
 61: przyľáczone być mogły/ y áby poznać mogły w czym zależy zbáwienie dulfne y
 62: wieczne bľogofľawieńľtwo. Y kocháią ľie bárzo w tey ľwoiey roľtropności/ y iá
 63: ko bárzo dobrze porádzili dzyatkom ľwoim wielce ľie s tego przechwaláią. Ale
 65: kiedy ľie temu pilniey przypátrzymy/ nie więcey tácy dzyatkom ľwym dawáią
 66: iedno iáko nieme bydľo s ľiebie vrodzonym bydľátkom/ ktore ľie też o nie ták dľu
 67: go ľtáraią/ poki ľamy ľobie żywności doľtawáć nie mogą. Y częľtokroć ľie tho
 68: trafia/ iże ći kthorzy wielkie bogáctwá dzyecióm ľwym zgromadzáią/ nic inľze-

go im nie

strona: 41b

Nowym Lecye.

Liť.

1: go im nie zoľtáwuia/ iedno pobutkę ku rozmáitým zbytkom/ á podpaľę przekľę
 2: ctwá Bożego/ ktore ie czynią y ná tym ľwiece y ná onym wiecznie nieľzczęľliwe-

3: mi. Dáleko tedy lepiej Abráám y infzy Oycowie fwięci rozumieli/ ktorych tá by
4: ła naofobliwfa pilność/ áby dzyatki w znáiomóści y w boiázni Bożey wycho-
6: wywáli. Wiedzyeli bowiem że tho był nalepfzy pożytek ze wŕzytkich/ bogoboy-
7: ność/ iáko tá ktora w łobie ma obietnice y ninieyŕzego y przyŕŕłego żywotá.(*marg*) j.

Tymo. w iiij. (-)

8: # O tych wŕzythkich rzeczach rodzicy pilnie myŕlić máią/ nie dawáiąc ŕie zwo-
9: dzić tym ktorzy mniamáią/ żeby tymi ŕprávami ábo **pilno ŕciámi [!]** kthore należą
11: ku nabożeńŕtwu y żywotowi wiecznemu/ dzyatki w młodych leciech nie były ob
12: ciążáne: á to przeto/ iż **bzyatki [!]** nie ŕą pochopne ku poięciu ták wielkich táiemnic.(*marg*)

Y dzyatki pochobne być máią ku pobożności. (-)

13: Ale ci ktorzy ták rozumieią/ nie tylko zániedbawáią zbáwienia dzyatek ŕwych/
14: ále y łami nie máłą krzywdę czynią Pánu Bogu: iákoby on co niepożytecznego
15: ábo niepotrzebnego do nas mieć chciał. Ale ty ktoryskolwiek ieŕt/ iákoż to v ŕie-
16: bie poŕtánawiác ŕmiesz/ iż pochop dzyećinny lepiej tobie wiadomy á znáiomŕzy
17: ieŕt/ niżli Pánu Bogu/ ktory cie y ony ŕtworzyć raczył? Wyznawamyć my s Pá
19: włem s. że człowiek cíeleŕny nie poymuye rzeczy tych ktore ŕą Duchá Bożego/ á-
20: le teź to záię wiemy/ że ci z łáŕki Bożey bywáią oŕwieceni/ kthorzy ŕą przychylni
21: rofkazániu Bożemu/ á iż teź y dzyatki bywáią obdárzone Duchem fwiętym/ iá-
22: ko to w Ianie s. iáŕnie obaczyć możemy/ y ŕwiadŕzą nam o tym wiele przykłá-
23: dow inych. Ale przeciwno tákim ktorzy ták rozumieią nie potrzebá wielkich wy
25: wodow/ gdyż ŕie łami ŕwemi włáŕnymi ŕprávami wydawáią. Abowiem ci
26: ktorzy powiádáią że dzyatki ieŕcze nie ŕą pochopne ku wierze á znáiomóści Bo-
27: żey/ dzyatki ŕwoie w cudze ŕtrony wyŕłáią/ áby w młodych leciech náuczyły ŕie
28: infzych ięzykow/ w ktorych teź dziwnym obyczáiem poŕtępek ŕwoy biorą/ ábo ie
30: teź w domu ŕubtylnych ráchunkow vczą/ áłbo ŕpiewác/ áłbo ŕzymowác/ ábo in
31: ŕzych tym podobnych náuk/ ktorych bez wielkiego dowćipu á pilney pracy ná-
32: uczyć ŕie nie mogą. Opuŕzczám ná ten czás ty/ ktorzy dzyeweczki ŕwe/ pirwey ni-
33: źli litery znác poczną/ vczą háwtowác ábo ŕzyć/ pioŕnek długich á ŕproŕnych nie
34: krom zgorŕzenia ŕpiewác. A cić to ŕą ktorzy tho rozumieią/ żeby on wiek wiárą y
36: znáiomofcią wiecznego zbáwienia ociążan być nie miał/w ktorey náuce nic tru

37: dnego/ nic wątpliwego y ku wyłożeniu trudnego/ nie náyduie sie.(marg) ¶ **Wiára iest**

fummá ćwiczenia dziatek. (-)

38: # Ale bez wątpienia ináčzey o tym rozumieć náuczą sie ci/ ktorzy to v siebie vwa
 40: żáią/ że w wierze á w boiáźni Bożey thy wżytki rzeczy sie zámykáią/ kthore fą ku
 41: wychowániu dzyatek potrzebne/ owfzem tego wżytkiego iest iákoby krotkie ze-
 42: bránie/ náuká wiáry prawdziwey. Abowiem iegli vmyfły dziatek boiáźnią Bo
 43: żą wczás zápráwione będą/ tedyć też pilnością słuchánia słowá iego zápalone
 44: by[ć m]uľzą. A [t]ák sie náuczą iáko powinne fą czćić rodzice swoie/ tymże wyrzą-
 46: [dz]ać wiernie powinne posłufzeństwo/ á iuż sftárzále pobożnie chowác y żywić.
 47: Náuczą sie też posłufznemi być vrzędowi y wżytkim tym/ ktorzy ná iákim prze-
 48: łożenítwie postánowieni fą. Ktemu z młodych lat náuczą sie požądliwości cie-
 49: lefnych powćięgác y hánowác/ co iest początkiem pobożnego á wćziwego ży-
 50: wotá. A thákowym pilnościam przyłącza theż Pan Bog błogofławienieństwo
 52: swoie/ żeby ták y onym sie šťastliwie powodziło/ y byli ku pociefze rodzicom swo
 53: im. Ale ach niestotyľz ná żálofną wieku nášzego niedbáłość ludzką/ gdyż ich má
 54: ło widzimy ktorzyby to ná pieczy mieli. Owfzem sie ich wżędy więcey náyduye/
 55: ktorzy namyflnie młodzi od prawdziwey wiáry á chwały Bożey odrywáią/ á-
 56: by kiedy nie przyfzli dla thego w iáką niebezpiečność/ á woľą ie ćwiczyć/ álbo w
 57: rzemioślach/ álbo w zbytkoch/ álbo w roskofzy márney á obźárftwie/ álbo ku zoľ
 58: nierftwu naiemnemu/ álbo w inych rzeczach tym podobnych. A ci ktorzy sie zá
 59: nalepfze máią/ tedy mniamáią że iuż powinności fwey dofycć wczynili/ kiedy dzia
 61: tki ich Modlitwę Páńfką/ y fpołek Apofstolfski według zwyczáiu mowić vmie-
 62: ią/ ktorych wyrozumienia y pozytku prawie nic nie wiedzą. Zá czym przycho-
 63: dzi potym oná fwowolna á wřzech złości pełna rofpuftność/ ktorey dziś/ iáko ba
 64: czymy/ wřędy pełno/ y dla ktorey Pan Bog gniew swoy wřtáwicznemi znáki á
 66: przykłády nád námi pokázuie. Abowiem to być nie może/ áby tácy iákimi prá-

wy abo karno

strona: 41bv

Niedzyele pirwfzey po

1: wy ábo kárnościami pohámowani być mogli/ ktorzy tákicy rofpuftności á zło-

2: ści z młodych lat swoich przywykli. Stądci mory/ powodzi/ głody/ miecz nie-
 4: przyiacielki/ y ine káźni miłego Bogá przypadáią/ á nie fthąd fkąd więc ludzyc
 5: cielefni fędzić zwykli. To ia káźdego pobożnemu vważaniu polecam.(*marg*) **Práwo
 rodzicow przeciwko dziatkom.** (–)

6: # Przetoż y tu fie tego rodzicy náuczyć máią/ że to práwo máią do dzyatek swo-
 7: ich/ że im wolno nie tylko ie cudnie nápominać/ ále też y frodze kárác podług za
 9: flugi ich. Co záprawdę iest rzecz potrzebna/ ku pohámowaniu fkázoney nátury
 10: náfzey/ kthora iefzcze z młodych lat iáfnie pokázuie fkutki swoie. Abowiem nam
 11: tego sam Pan Bog poświadfza/ że vlepiania fercá **ludzkie**⁸⁰ iefzcze z dziećinftwá
 12: złe fá. Przetoż pilnie pámiętać mamy flowá Sálomonowe/ ktory powiedzial: (*marg*) **w
 Przypow w xxij. y w xxij. xxix.** (–)

14: Wpoione iest głupftwo w ferce dzyecięce/ ále ie rozgá karánia oddali od niego.
 15: Y ná drugim mieyfcu: Kthory folguie rozdze fwey/ ma w nienawiści fyná/ ále
 16: kthory go miłue wczás go karze. Y záfię: Rofzczká y karanie dáie mądrość/ ále
 18: dzyecię fwowolne iest ku pofromoceniu mátcie fwey. Karz fyná swoiego/ á bę-
 19: dzyefz miał odpoczynienie/ y będye ku rofkoſzy duſzy twoiey etc. Nie mnimay-
 20: my áby on namędrfzy á nazacnieyſzy krol Sálomon dármo to vczynił/ że fie ták
 21: dáleko s pińaniem fwym zánioſł/ że theż opifał s taką pilnoſcią obyczay ćwicze-
 23: nia á poſtánowienia dzyatek. Wiedzyał bowiem/ że żadna Rzeczpoſpolita dłu
 24: go trwác nie miála/ w ktoreyby ćwiczenie ludzi młodych zániedbáne było. Abo
 25: wiem iáko ftádá owiec z nienaglá niſzczeią/ kiedy iágniátká nie s pilnoſcią opa-
 26: trzane bywáią: tákże też próżno fie żyznego roku ſpodzyewać/ iefli zboża chwaſty
 28: záraſtáią: ták też ludzyc wyginać muſzą/ iefli dzyatki (ktore ftárzy zwáli nádzie-
 29: ią y oyczyzny y Rzeczypoſpolitey) álbo zániedbaniem ábo złym wychowaniem
 30: pfowane bywáią. Vczynił tedy dofyc wiernie on namędrfzy krol Sálomon po-
 31: winowáctwu fwemu/ że ták pilnie zálecił wychowanie młodych dzyatek. Y ro-
 33: zumieć tego nie mamy/ áby to z głowy á z widzenia fwego podác ſwiátu miał/
 34: gdyż fie to iáwnie pokázuie/ że sam Pan Bog tym práwem przeciwko ſynom v
 35: pornym rodzice vzbroid raczył.(*marg*) **v. Moize. w xxj.** (–) Abowiem thák w Zakonie
 nápińano ſtoi: Iefli

38: kto będye miał fyná krnąbrnego/ vpornego/ á kthoryby oycá y máthki nie flu-
39: chał/ y ná karánie ich nic niedbał/ tedy obá rodzicy wzyawłzy go/ przywiodą go
40: do ftárfzych miáftá swoiego/ á ná mieyfce ładowe/ y będą thák mowić do ftár-
41: fzych miáftá onego: Ten náłz fyn iest krnąbrny/ vporny/ á niepośłufzny nam/ o-
42: źrálec y opilcá: á thák wżyfcy miefzczánie miáftá onego vkámionuią go aż do
44: łmierci/ y odeymiesz ono złe s pośrzodku siebie/ áby wżyfcy **Izrálitowie** [!] vłtyfza
45: wży to bali fie. O záprawdę tego p[rá]wá Bożego nie ledá iáko zá niedbawáćby
46: łmy mieli. Gdyż fie tu nie mowi o fyniech krzywoprzyfięcach/ bluźnirzoch/ cu-
47: dzołożnikach/ drapiefcach/ mężoboycach/ y inemi głównemi występkí [plugá]
48: wionych/ ále tylko o krnąbrnych á vpornych/ ktorzy obźárfstwem/ pijáńftwe [m]/
50: kofterftwem máiętność swoię vtracáią/ á rodzicom łwym żáłość á boleść przy
51: nofzą/ á wždy tákie gárdłem káráć thu Pan Bog rofkázuie/ á práwie iákoby ro-
52: dzicom w ręce miecz podáie/ ktorymby tákowi mordowáni być mieli. A nie iest
54: to z gołá tylko obietnicá/ ále iest iáfne rofkazanie/ áby to rodzicy y przełożeni czy
55: nili. Y iáfnie to pokazano być może/ że ci ktorzy tego zániedbawáli/ iáko frodze
56: od Páná Bogá karáni bywáli. Mamy tego iáfny przykłád w Eli káplanie/ kto
57: ry był człowiek bogoboyny/ nabożny y pocźciwość miluiący/ ále fynom łwoim
59: wiele dopufzczał/ nie karząc ich według powinowáctwá á vrzędu łwego.
60: # Acźkolwiek on fyny łwoie z ich złości á z zbytkow frogiemi łwoy nápominał
61: y groził im frogim ładem gniewu miłego Bogá: wżákże iż ták vpornych á nie-
62: náklonnych z vrzędu łwego godnym karániem/ iákie było w Zakonie opifáne
63: nie karał/ Pan Bog wżzechmogący karánie łwe frogie obrocił nań/ opowie-
65: dzyawłzy mu ie pirwey przez Sámuelá dzyeciátko/ ktore w **ktotkim** [!] czálie wy-
66: pełnić raczył/ z wielkim žalem á płáczem ludu pośpolitego. Abowiem iednegoż
67: práwie dniá zbići od nieprzyacielá fynowie iego/ łkrzyniá Boża wzyęta/ on też
68: vłtyfzawłzy ták żáłośną nowinę łpadł s stołká y złamał łzyię/ á thák żáłośny ko-
70: niec wzyął żywotá łwego. Mogłoby fie thákich przykłádow wiele pokázác y s

pogańfkich

1: pogąńfkich hiſtoriy. Ale ich nam nie potrzebá dáleko ſzukác/ gdyż ſie tho tráfia
2: máło nie kázdego dnia/ w oczoch náſzych/ co nas w tym vpewnić może. Abo-
3: wiem wiele ich widzimy/ ktorzy dzyatkom ſwoim rozmaítých złoſci á zbytkow
5: dozwalaia/ á nic ich to nie rufza choć ſłyſzą że ſie wielu dobrym á ſpokoinym lu
6: dzyom vprzykrzia/ ſwoweńſtwy á łotroſtwy ſwemi. Ale tákowi potym/ gdi
7: ſie ich złoſć tym więcey rozmnoży/ ná ſobie thego od nich doznawia/ co przed
8: tym inſzym wyrządzać zwykli. A áczkolwiek w thym nie pomáłu grzeſzą ſyno-
10: wie/ ále iáko poſpolicie powiedaia/ że grzech grzechem karan bywa/ y dzyeie ſie
11: to więc ſpráwiedliwym ſádem Bożym/ iż rodziczy tháki owoc s ſynow ſwoich
12: zbierać muſzą/ iákiego ſwym zbytniem dozwalańiem im ſwey woley náſádzili
13: á náſzczepili. Niech ſie tedy tácy vczą/ iáko ſie w ſwey powadze przeciwko dzia
15: tkom ſpráwować máia/ áby thák zbytniey ſwey woley im dopuſzczaiac/ złoſci
16: ich vczęſtnikámi ſie nie ſtawáli/ á potym frodze od Pána Bogá karáni nie by-
17: li. Tymże obyczaiem ſynowie niechby ſie teź thego ſtąd náuczyli/ iákoby círpli-
18: wie nápominánia y karánia rodzicow ſwych znaſzać mogli/ á ſmiałocią ſwą
20: thego nie odrzucáli/ áby tego poſtánowienia miłego Bogá/ s ſwym wielkim
21: złym/ nie zámieſzawáli á nie tárgáli. Pámiętaiać ná to/ że ich vpor żadnym o-
22: byczaiem odpuſzczon im bez pomſthy nie będye/ ieſli ſie kárác nie dádzą/ gdyż
23: wiekuifty Syn Boży/ iáwnie máłce ſwey pánnye błogoſławioneey kárác ſie do-
24: puſcił/ ktory to łácnio odmienić mogł/ by nas był thym przykłádem ſwoim w
26: powinnoſciach náſzych vpomnieć nie raczył. **(marg) Powinnoſć dziatek przeciw**

rodzicom. (-)

27: # Przetoż y tu nieco o powinnoſciach dzyathek przeciwko rodzicom przypom-
28: nieć ſie godzi. Nápiſano w Zakonie Bożym: Czći oycá y mátkę twoię/ ábyś dłu
30: go żyw był ná ziemi/ ktorą Pan Bog twoy da tobie. A to co ſtárym powiedzya
31: no było/ Páweł s. vczy że teź to ludziom Krzeſciánſkim właſnie przynależy/ o-
32: wſzem zakon przyrodzony wſzytkim to przykázuie. A nie tylko Pan Bog vczci-
33: woſć dzyatkom táką tu roſkázuie/ ktora w pozwirchnich ſpráwach/ y w nieiá-
34: kich zbytnich **tytnlech** [!] zależy/ ále pod tym ſłowem zámyka wſzytki powinowá
36: ctwá ktoreſmy powinni rodzicom ſwoim. Miedzy ktoremi napirwſze ieſt po-

- 37: służeństwo/ ktore Páweł s. tak opifuiąc zálezca:(*marg*) **Do Kolo. w iij.** (-) Synowie/
bądźcie posłuzni ro
- 39: dzicom swoim we wżytkim/ ábowiem tá rzecz przyjemna iest Pánu Bogu.
- 40: Znáczne teź są słowá ony Sálomonowe:(*marg*) **w Przypo. w j.** (-) Synu moy/ słuchayże
ćwiczenia oycá
- 42: twoiego/ á nie odrzucay náuki mátki twoiey. Abowiem to będye przypadkiem
- 43: káski głowie twoiey/ y iáko káncuch kósztowny ná sziy twoiey. Grzeszą tedy prze-
- 44: ćiwko przykazániu Bożemu synowie y corki tákowe ktorzy sie sprzećiwiają rodzi
- 46: czom swoim/ álbo iákokolwiek przećiw im krnábrność swoię pokázuia: Abo-
- 47: wi[em] nie mogą tákowi rodzicow swoich czćić posłuzenstwem/ iedno ći ktorzy
- 48: i[m] dobrowolnie á s chuci posłuzni są. Potym to Pan Bog po nich mieć chce/
49: á[b]y potrzebámi ku záchowániu żywotá rodzice swe podpomagáli/ do czego ye
- 51: vpomina y práwo przyrodzone/ ktore iáko we wżytkich rzeczach stworzonych
- 52: przykłády wdzyeczności przed oczy nam kładzye/ ták teź niektórym niemem żwi
- 53: rzętom ten dowćip dáło/ że rodzice swoie stárzále żywia. Y popolitą przypo-
- 54: wiećia bywa w tym zálezcan Bocian/ ktory to zwykł nád inże rodzicom swym
- 55: czynić. (*marg*) **ανλιπε λαφγειμ.** (-) Ale że sie ták bárzo twárdych w tey rzeczy á
nikczemnych dzyeći niemáło
- 57: náuduie [!] / wiele im pomocno być może/ gdy tho sobie pilniey rostrząniemy/ iá-
- 58: ko wielkich trudnoći/ prac/ pilności/ y niewczáłow rodzicy dla nas podeymo
- 59: wác mufieli/ á tedy wyrozumiemy/ że im tego nigdy nágrodzić żadnym obyczá
- 60: iem nie możemy. Ilekroć tedy ná cię przypádnie žal pracy y nakładow rodzi-
- 62: com swoim/ vważayże tho v siebie/ żeś ie powinien żywić/ przyodzyewác/ zná-
- 63: szać/ kthorzy cie teź z dzyećinstwá żywili/ przyodzyewáli/ y wiele niewczáłow á
- 64: trudnoći podeymowáli/ áby ták sżczęściu twoiemu posłużyć mogli.(*marg*) **Práwo
nániebáczne dzieći przećiw rodzicom.** (-)
- 65: # Ty rzeczy zá dawnych czáłow ludzye oni pogáńfcy ktorzy práwá stánowali z
- 66: wielką pilnością wybaczywáiąc frodze postánowali/ Aby tákowe dzieći w wie-
- 67: zyeniu do smierći były chowáne/ ktoreby rodzicow swych żywnością y potrzebá
- 68: mi opátrowác nie chciály. A gdyż Pan Bog obiecuie/ żeby thákowi ná swiecie

strona: 41c v

Niedzyele pirwżey po

1: długo żyć mieli/ kthorzy rodzice swe w takiey poczciwości máią/ bez wąthpye-
 3: nia ábo nagłą śmiercią zginą/ ábo w nędzy á w złey sławie żyć mułzą/ ci ktorzy-
 4: kolwiek ich zániedbawáią/ ábo im ludzkości swey nie pokázuią. A mamy tego
 5: przykłády strážliwe w Chamie/ w syniech Eli/ w Abfálonie/ y w wielu inych/
 6: ktorzy dla takowey złości frodze są od Pána Bogá pokaráni. A w historiach zá
 8: się świeckich ábo pogáńskich wielu sławá y dobre imię áż podziśdzyeń z wielką
 10: pochwałą słynie/ kthorzy takowá miłość á powinowáctwo przeciw rodzicom
 11: swoim wżelkim obyczáiem pokázowáli/ y niekiedy też niebezpiecznością żywo-
 12: tá tego strátecznie á s chuciá wielką ná żadną się rzecz nie ogládáiąc potwirdzá-
 13: li. Iáko czytamy o Eneaszu/ Amphinomie/ Afrykanie strážzym/ y o inych wie-
 15: lu. Przetoż dzisieyfzych czásow thym gorża iest złość ludzi thákowych/ kthorzy
 16: chcąc się zwáć Krześciány/ dádzą się w tey rzeczy przechodzić ludziom pogáń-
 17: skim/ ktorá nam y przyrodzone práwo zálecá. A strómáćby się tu słufźnie mieli
 18: owi/ ktorzy nie záchowuiąc się w tym powinowáctwie przeciw rodzicom swo
 20: im/ ále co wietźza á froźza rzecz iest/ że się ich przá/ zápomniawfzy strógiey pom-
 21: Ńty miłego Bogá/ ktorey iednák nie vydą. *(marg)* ¶ **Pożytki dobrze wychowáných
 dziatek.** (-)

22: # A tu záś z wielką pilnością obaczyc mamy z niemáłą pociechą náłżá/ co zá po-
 23: żytki y rodzicy y dzyatki wzyąc mogá/ kiedy thák w Krześciáńskiey pobożności
 25: wyćwiczone á wychowane będą. A then iest napirwży/ iż ci ktorzy tak ćwiczeni
 26: bywáią/ w mądrości pomnozenie biorą. Abowiem iákośmy przed tym słýźzeli/
 27: że głupstwo/ ktore w fercach dzyećinných wpoione iest/ przez karánie wypędzo-
 28: ne bywa/ być nie może/ iż gdy się tá wyżenie/ áby tám mądrość mieycá mieć nie
 29: miáła. *(marg)* **w Przypo. w xij.** (-)*(marg)* **w Przypo. w x.** (-) Przetoż y Sálomon
 krol dobrze mowi: Kthory karánie miłuię/ miłuyę
 31: mądrość: ále kthory ma karánie w nienawiści/ szálony iest. A syn mądry/ iáko
 32: tenże mowi/ rozwelela oycá/ á syn głupi fráuię mátkę swoię. Abowiem ci kto-

33: rzy mądrością obdárzeni są/ ci sprofnym á plugáwym żądzam cielesnym s[prze
35: ciwić sie/ y żywot swoy tak postánawiác zwykli/ áby tak y sámi sobie y wielu i-
36: nym pożytecznymi y ku ich ozdobie á poczciwości być mogli/ fkađ więc wielka
37: radość y pociechá rodzicom ich przychodzić musi. A s tego piwrszego pożytku
38: y drugi ifcie niemáły przypada/ że takowe dzyeci/ y v Bogá y v ludzi w sáfcie po
40: mnozenie biorá. Gdyż on to obiecować raczy/ że tym chce być Bogiem miłości-
41: wym/ ktorzy w przykazaniu iego chodzą. A ielli Pan Bog z námi y ktoż sie nam
42: s[przećiwić może? Abowiem w ręku Pánfkich są ferczá ludzkye/ kthore on sáfcno
43: może według swey świętey woley/ ábo odmienić/ ábo s[práwować/ thák że nam
45: w[szytkiego dobrego życzyć muszá.

46: # A ty rzeczy s pilnościąbyfmy w[iel]ką vważác á obaczác mieli. Abowiem tho
47: tak przyrodzenie s[práwiło/ że tego y sobie y dzyatkom swoim zyc[z]ymy/ zeb[y]fmy
48: v ludzi w wielkiey wadze á zacności być mogli. A s they przyczyny/ ábo więc ku
49: zbieraniu bogactw vmyfły náfze przykładamy/ kthory postępek zda sie nam [z]e
51: iest blifkim wstępkiem ku zacności á powadze: ábo w[szytkim k woli czyniác s[ta
52: ramy sie iákobychmy co náwięcey przyiaciół sobie iednáli á dosthawáli. Ale ci
53: ktorzy tak rzeczy swoie postánowili/ wiele przeciwko práwu y s[práwiedliwości
54: czyniá/ á iáwne złości pomnażáiá/ gdy tym pochlebuiá/ ktreby zwirchnościá
55: swá kárác á hámować mieli. Przetoż theż do czáfu thylko v wielu w wadze á w
57: przyiáźni bywáiá. Bo oná przyiáźń nie trwála bywa/ thákże y oná zwirchność
58: ktora z niey pochodzi/ w niwecz sie w rychle obráca. Abowiem iáko bogáctwá
59: nieufáwiczne są/ thák też odmienny lud ledá s przyczyny poczyna w nienawiści
60: mieć/ ty ktore máło przed tym práwie pod niebo chwałámi swymi wynosił.

61: A tá mi sie zda być naprednieyfza przyczyná/ że synowie dobrze záfłużonych lu
62: dzi doznawáiá práwie niewdzyęczności tych ktorým wielkie dobrodzyeyfthwá
63: czynili rodzicy ich. Abowiem rodzicy gdy wielom dobrze czyniá/ nie Bogu/ ále
64: owfzem swiátu tym sie záfłużyc á podobác chcą/ przetoż też onych dobrodzieftw
66: oddánia nie fkađ ináđ iedno od swiátá s[podzyewác sie mogą/ ktorego tho wła-
67: sność iest/ dobrodzyeiom swoim zle to oddawác.

68: #A tu sie náucz s tego mieyfca/ iáko tym odpowiedzyc mařz/ ktorzy sie skárzá/
<http://rcin.org.pl>

strona: 42

Nowym Lecye.

Liŕt 42.

1: że dzifiefyźnych czáfow zacność á powagá práwie wŕzytkich ŕtanow niŕzczeie á lek
 2: ce poważona bywa/ przypifuiąc tho nieŕpráwiedliwym á złym łádom á nie-
 3: wdzyęczności ludzkiey. Czego my nie przemy że to ieŕt niemáły wyŕtępek thych/
 4: ktorzy przepowiadáczmi ŕłowá Bożego/ vrzędem/ náuczycielmi/ rodzicmi/ y
 5: tymi ktorzy mieyfca ich trzymáią złoŕciwie á vpornie gárdzą. Ale gdyby ci fá-
 7: mi w ŕię weyrzeli/ wnetby obaczyli/ że fámiŕz tego złego łá przyczyná. Abowiem
 8: wielez ieŕt tákowych miedzy łługámi koŕcielnemi/ ktorzyby więcey przekládáli
 9: łobie chwałę Bożá nád włafny pożytek ŕwoy? Záprawdę wiele ŕie thákowych
 10: náyduye dzifiefyźnych złych á zepłowaných czáfow/ ktorzy gdy ŕie im co z lepŕzym
 12: pożytkiem ich łámych tráfia/ wnet opuŕzczáią/ dla márnego pożytku/ zwierzo-
 13: ne łobie koŕcioły á owieczki Páná Kryŕtuŕowe/ nie thego przyŕtrzegáiąc áby ich
 14: tym więcey pozyfkác mogli do oney wieczney owczarniey Pánu ŕwoiemu/ zá co
 15: tym obfiŕŕzú zapłátę miecbý mogli: ále żeby ŕie thu tylko dobrze mieli/ wcáfow
 17: ŕwych ná wŕzem vżyli/ á żeby bogáctwá gromádzili. Miedzy przełozonemi le-
 18: pak práwie to oŕtátnia pilność á praca około nabożeńŕtwá á chwały Bożey/ bo
 19: kiedy iákimkolwiek obyczáiem lud poŕpolity w powinności ich zátrzymác mo-
 20: gá/ á wyciągnác v nich co ŕie im więc podoba/ iuż im bez karánia wŕzytko wol-
 21: no czynić dopuŕzczáią/ co bywa z obu ŕtron z iáwná krzywdá Bożá. Toż też y v
 23: wielu rodzicow y we wŕzytkich ŕtaniech iáŕnie widzimy. Coż thedy inŕzego pot-
 24: kác ie też ma? iedno wedłóg wyroku Bożego/ że ci ktorzy Pánem Bogiem gár-
 25: dzą/ będą też od niego wzgárdzeni.(*marg*) **j. Krole.. w ij.** (-)

26:

Co s tey Roŕpráwy ŕwiętey krotko ku náuce

27: **náfzey pámiętać mamy.**

28: # Niechże tedy pámięotáią ludzye przełozeni/ że tho ná nie włafnie należy/ że oni
 29: powinni dzyatki y młode ludzie w ŕwym ŕtáraniu mieć/ á ieŕliby kthore z rodzi-
 30: cow obaczyli być niedbáłymi/ áby ye z vrzędu ŕwego w dobry rząđ wpráwowá

31: li. # Niechże też w szkółach nauczycielowie pamiętają/ że ich wierze á opátrz-
33: ności zlecono nędzyię Rzeczypospolitey y Kofcioła Bożego/ á przetoż słuźnie
34: zá skaźce polpolitey oyczyzny miani być máią/ ci ktorzy tu powinności swey nie
35: dofyć czynią. # Rodzicy także niech pamiętają/ że wśytki ich trudności á pra-
36: ce y nakłady prózneby być muśiály/ ktoremi więc w sprawach domowych zá-
38: trudnieni á vfráłowáni nie pomálu bywają/ iesliby dzyatek swych ku Pánu Bo
39: gu nie przywiedli/ á w boiáźni iego ich nie [w]ychowywali. # Powinni też bez
40: przeftánku ty [rz]eczy słuźdy kofcielni w kazániach swych ludzynom groźno przy-
41: p[omi]nąć/ gdiż ftąd nawięcey y Rzeczypospolitey y Oyczyzny zachowanie wiśi.
42: # Náoftátek y dzyatki á ludzyc młodzi tak młodziyeńcy iáko y pánienki niech to
43: łobie dobrze vważają/ że in napirwey kárności á ćwiczenia potrzebá/ przetoż
44: ie też skromnie znalazć á przyjmowác máią. A tá rzecz iest wielkiej ważności/ á
45: w niey poštánowiony iest grunt/ odnowienia á naprawy Krześciáńskoy/ kto-
47: rą wśyfcy wyznawają być bárzo potrzebną y pożyteczną.
48: # Dayże to Pánie Boże wśzechmogący/ áby o niey wśyfcy iednoftaynie á ftáte
49: cźnie myślili/ áby zá takim pobożnym wychowaniem dzyatek kroleśtwo Syná
50: twego miłego á Páná nášzego Iezufá Kryfthufá pomnożone á rozśyrzone po
51: wśzem okręgu swiátá być mogło/ ku wieczney cźci á chwale imieniá twego swię
53: tego wieczne błogóśławionego/ gdyż to pewnie wiemy/ że bez twego rátkunku á
54: pomocy nie tylko w thák wielkiej rzeczy/ ále y w namnieyfzey nicbyfmy vczyńić
55: nie mogli/ iesli thy Pánie Boże nášz początkow nášzych sźczęścić á pomnażác nie
56: będyesz raczył. Dayże nam też miły Pánie przełożone y nauczyciele takie/ ktorzy
58: by nie o pożytki swe/ nie o wczáfy swe/ ále o pomnożenie chwały twoyey thym
59: pilniey sie ftáráli. W ludzycch theż młodych á w dzyateczkach rácz taką ćirpli-
60: woś sprawić/ áby wśzelákie nápomínania także też y karánia tak przełożonych/
61: nauczycielow iáko y rodzicow swoich ćirpliwie znalazć mogli. A gdy tho tak z

H2

łáski á z mi=

strona: 42v

Niedzyle wtorey po

1: łáski á z miłóśierdzya swego sprawić będyesz raczył/ łáčna naprawá w Rzeczy-

2: poŝpolitey Krzeŝciánŝkiewy być moŝe z niemálą pociechą ludzi wiernych chwá-
 3: łę twoię y Syná twego miłego y Duchá ŝwiętego miłuiących. A po tych pra-
 4: cach á trudnoŝciach náŝzych rácz nas doprowadzić do onego wieczne-
 5: go odpoczynienia kroleŝtwá niebieŝkiego/ Amen.

strona: 44

1: Ale iż dzifiefŝzych ŝkázonych á nieŝczęŝliwych czáfów wiele ŝie niemiernych lu
 2: dzi á tych ktorzy brzuch Bog ieŝt náyduie/ ktorzy mieyŝcem tym s tey Ewánye
 3: liey ŝwiętey niemiernoŝ ŝwá pokriwác á bronić iey zwykli/ zle wŝywáiác mieyŝć
 4: piŝmá ŝwiętego/ mowiác:(*marg*) **Odpowiedź pijánicom/ zle piŝmá wŝywáiącym.** (-)
 Dla tegoć Pan Kryŝtus wodę w wino przemienił/ y
 6: ták obficie á doŝtátek go dárowác raczył/ áby tym lepiey piyác weŝeli byli po o-
 7: nym záŝráfłowaniu gdy im winá nie ŝtáło. Przetoŝ ná to tá ŝie im odpowiedź
 8: dáie: Nie dla piyánic ten dziw Pan wczynić raczył/ że wino z wody wczynił/ ále
 9: tho wczynić przodkiem dla tego raczył/ áby podpárł á porátował/ iáko ŝie pir-
 11: wey powiedziało/ niedoŝtátku onych poboŝnych á cnotliwych ludzi/ gdyż tho
 12: ieŝt ŝwięte przyrodzenie tego miłóŝciwego Páná/ ludzie zefŝle á vpádłe podpo-
 13: magác/ ŝmętnie pocieŝzác/ y ine ŝwięte ŝpráwy nád nimi wykonywác/ nád pobo-
 14: ŝnemi zwálŝzcá/ od ktorzy był proŝzon á wezwan ná ony gody. Potym/ áby o-
 16: nym obyáwieniem á okazaniem mocy Boŝtwá ŝwoiego ony wŝytki godowni-
 17: ki ku wierze pobudził/ ktora ieŝt mátką bárzo płodną wŝytkich cnot inych/ á nie
 18: ku piyáŝtwu/ iáko niektorzy mniamáią. Ale gdyż tym obŝyrcom á pijánicom
 19: ták ŝie bárzo podobáią mieyŝcá piŝmá ŝwiętego/ ktoremi iákoby ŝie zálecác miá-
 20: ło/ według ich mniamánia/ niepomerne wŝywanie winá/ áby ŝie thylko imi ob-
 22: mowić mogli/ czemu nie rádfzey ná lepfzey pámięci nie máią/ ktorzy nierowno
 23: więcey náleŝć á mieć mogá/ mieyŝc onych piŝmá ŝwiętego/ kthore niemiernie á
 24: pijánice potápiáią? á od ich pijánŝtwá/ nie bez frogiego karánia Boŝego y thu
 25: y potym wiecznie/ powŝciągáią ie á hámuia?(*marg*) **Ezáiaŝ w v. káp.** (-) Czemu nie
 ŝlucháią Ezáiaŝa kto
 27: ry ná nie woła: Biádá thym ktorzy ráno wŝtawáią ku náŝládowaniu pijaŝŝ-
 28: wá/ y thym kthorzy ná nim do wieczorá trwáią/ áŝ ie roŝpali wino etc. Y záŝię:

- 29: Biádá tym ktorzy mocni lą ku piciu winá/ á mężowie mężni ku nálewaniu pi-
- 30: cia? Czemuż też nie pilnuią Hábákuká Proroká/ ktory mowi: *(marg)* **Hábákuk w ij. ká.** (-) Biádá temu kto-
- 33: ry opaya bliźniego fwego/ okázuiąc mu popędliwość/ á poyąc go/ iżby oglądał
- 34: obnázenie iego? Abo czemu nie pámiętáią ná fłowá Páná Kryftuflowe/ kthory
- 35: ták mowić raczy:*(marg)* **Lukafz w xxj. ká.** (-) Pilnie fie ftrzeźcie áby fercá wálze ociążone nie były obzárft-
- 37: wem á pijáńftwem? Abo czemu ná pámięci nie máią fłow onych Apoštołá Pá
- 39: włá fwiętego/ gdzye mowi:*(marg)* **Do Ephe. w v.** (-) Nie opiyaycie fie winem/ w ktorym ieft zbytek?
- 41: A t[y]by mieyfc[á] záprawdę ty ná pilney pieczy á w pámięci dobrej mieć mieli/ á
- 42: n[a]d to przyłóżyćby ku nim mieli przykłády ták ftáre iáko y nowe/ kthore nas v-
- 43: [cz]ą/ że pijáńftwo ták iáwne iáko y pokátne/ wielu kroleřtwom á páńřtwom řzko
- 45: dziło/ á wnet ftąd obaczą/ iáko fie ná thym fwym obłędnym mnímániu bárzo
- 46: omyláią.*(marg)* **Táiemnicá przemienienia z wody winá.** (-)
- 47: # Ale odrzuciwřzy ná ftronę ty opilce/ tym pilniey fie przypátrzmy tey táiemni-
- 48: cy/ żeby nam ták fłużyć mogłá/ y ku vtwardzeniu wiáry nářzey/ y we wřzech řprze
- 50: ćiwnych rzeczach nářzych. Pan chcąc wino vczynić wodę przynieść rofkázuie/
- 51: czo fie káźdego rozumowi nie podobno zdác mogło. Wřzákže on przedfię z oney
- 52: wody przewyborne wino vczynić raczył/ iáko nam o tym przełózonego god o-
- 54: nych fłowá dořtáteczne dořyc fwiádectwo dawáią. A tákci częřtokroć Pan bog
- 55: tych řřzodkow w podpomożeniu nářzym vżywác raczył/ ktore fie nam niepod-
- 56: bne być zdádzą. Iáko gdy lud Izráelřki z Egiptu wywieřć miał/ niepomáłu ye
- 57: tám dręczyć dopuřćić raczył.*(marg)* **j. Krolew. w x.** (-) Tákže theř Dawida gdy go na kroleřtwo wywyř-
- 59: řzyć miał/ chciał go pirwey wygnáńcem mieć. Y inych przykłádw tákich wie-
- 60: leby fie przywieřć mogło. Prawdziwie tedy o nim pířmo mowi: Pan zábija/ y
- 61: ożywia: wtrąca do pieklá/ y wywodzi: Pan vbogie czyni/ y zás vbogacza: vni-
- 62: ża/ y wnoři. A tákie przypádky pilniebyřmy vważác mieli/ iż gdy ma nas řprze-
- 64: ćiwneho co przypáda/ byřmy fie nic nie obrazáli/ y obciążeni á przyćifnieni bę-

strona: 44v

Niedzyele wtorey po

- 1: dąc nie rospaczáli. Bo y Doktorowie częřtokroć rzezaniem á paleniem chorym
2: pomagáią. Tákžec tez Pan Bog dopomaga nam ku zbáwieniu przez ty rzeczy/
3: ktore fie nam ku zawádzie náłzey być zdádzą. Przetož nie wdáiąc fie w niepotrze-
4: bne gadki/ zgoła náłláduymy łług tych/ ktorym gdy Pan wodę przynieść rořka-
5: zał/ wnet go włucháli/ niewiedząc nic o tym co fie sítác miáło. Abowiem nie-
6: wymowiony iest vpor tákowych/ kthorzy řprzećiwáć fie Pánu Bogu/ řmieyá
8: řmieie řpráwy á táiemnice ie⁶⁰ według zdánia řwego řzácowác/ nád ktorymi fie
9: tež on potym mřćić muři/ odeymuiąc od nich dobrodzyeyřtwá řwoie.
10: # Ale k rzeczy fie wrácáiąc/

strona: 110v

Ná dzyeń wielkonocny.

1:

Tegož dnyá z martwychřtá-

2: **nia Páńkyego wykłád ná řłowá Páwłá s. kthore**

3: **nápifał do Kolofensow w iij. káp. Przeciwko złym po-**

4: **žądliwořciam nářzym.**

- 5: # Ieřlićie powřtáli s Pánem Kryřtuřem/ rzeczy
6: ktore wzgorę řą řzukaycie etc.(*marg*) **O duchownym powřtaniu nářzym w tym
žywocie/ á iáko opuřciwřzy řpráwy ziemřkie/ niebieřkich řzukác māmy. (-)**

- 7: **P**An á Zbáwiciel nářz ilekroć iedno zwolen-
8: nikom řwym o řmierći řwoiey nieiaká wřminkę czy-
9: nić raczył/ tedy ich tež záwřdy obietnicámi řwemi cie
10: řzyć á twirdzić nie omieřzkał/ iže trzeciego dniá z mar
11: twych zás powřtác miáł. S ktorey řpráwy Páńřkiew
12: iáwne á iářnie obaczyć y wyro[zu]mieć mořemy/ že
14: nie tylko řmierć iego w zbáwieniu nářzym pożytek

15: nam przynieść miałá/ ále z martwych wstáním ie-
 16: go świętym wśzythko dobre náłze dopełnić fie nam
 17: miało. O czym zechmy fie iuż náflucháli/ powtarzác
 18: tego teraz nie potrzebá. Ale iż zá thák wielkie dobro-
 19: dzyeystwá Pan nic więcey nie potrzebuie iedno wdźięczności náłzey/ ktorá iná-
 21: czeý fie pokázác nie może/ iedno w odnowieniu żywotow náłzych. Przetoż ku ná
 22: uce á przeltrodge náłzey wzyęliśmy łobie słowá Páwłá s. ktoreśmy zá początek
 23: tey rośpráwy náłzey záłożyli/ ktoremi nas od tych márności fwieckich odwodzi/
 24: á ku onym niebieskim vkázuie. Ktore ábyśmy tym lepiej wyrozumieć mogli/ s
 25: pilnością ich posłuchaymy.

26: **A** 6 Ták ieflifie powstáli s Pánem Krytušem/ rze-
 27: czy tych ktore wzgorę łá łzukaycie/ gdzie Kriřtus
 28: ná práwicy Bożey siedzi: stáraycie fie o rzeczach
 29: ktore łá wzgorę/ nie ktore łá ná ziemi. Abowiem
 30: vmárli iefłecie/ á żywot wálz łkryty iefł s Kriřtu
 31: řem w Bogu: kiedy Kriřtus żywot náłz okaże fie/

tedy y wy

strona: 110a

Ná dzyeń wielkonocny.

1: tedy y wy okażecie fie z nim w chwale. Vmartwiaycieřz tedy
 2: członki wálze ziemřkie/ grzech nieczyřty/ plugářtwo/ łprořną ro-
 3: łkořz/ złá pożądlivořć/ łákomřthwo/ ktore iefł bálwochwál-
 4: řtwem dla ktorych rzeczy przychodzi gniew Boży ná řyny niepo-
 5: řłufzne. W ktorych złořciach y wy niekiedyřcie chodzili/ gdyřcie
 7: żyli w nich: ále teraz odłóźcie y wy ty wśzytki rzeczy/ gniew/ popę-
 8: dliwořć/ złořć/złorzeczeńřtwo/ plugáwe słowá z vřt wálzych:
 9: nie kłámaycie ieden przeciw drugiemu/ gdyřcie zwlekli onego
 10: řtárego człowieká z vczynkow iego/ á oblekliřcie onego nowe-
 12: go/ ktory fie odnawia ku vznániu/ podług wyobráżenia thego/

13: który go stworzył. *(marg)* **Zmartwy wstanie Pańskie jest nasze.** (–)

14: **Z** Martwych wstanie Pana naszego/ nie tak uważać a na nie poglądać ma

15: my/ iakoby na iaką rzecz cudzą abo od nas daleko oddaloną/ ale tak iako

16: na nasze własną/ w kthorym z martwych wstaniu y przez ktore żywiemy

18: iuz y theraz w Panie Krystufie/ y czafu fwego ciała nasze żyć będą/ gdy ie wzbu-

19: dziec będzie raczył. A iż to osobliwy skutek jest z martwychwstania Pana Iezu-

20: fa Krystufa/ odpuszczenie grzechow/ wprawiedliwienie abo żywota naprawie

21: nie/ y nieśmiertelność/ wszyscy sie tedy pilnie o to starac mamy/ abyśmy ten ży-

23: wot/ od niego nam sprawiony/ wiarą przyjmowali/ tak zebyśmy iuz vczuli/ ze

24: Pan Krystus w nas żywie/ przez ktorego y w on ostatni dzien ciała nasze wzbu-

25: dzone być maia. *(marg)* # **Duchowne powstanie w tym żywocie.** (–) Potym/ gdyż
opócz tego jest y drugie powstanie nasze/ ktore

28: pochodzi z onego pierwszego/ to jest/ kthorym powstawamy w niniejszym wieku

29: wstawicznie od śmierci życia starego/ a żywiemy w nowości żywota/ przetoż y

30: tu sie o to starac mamy/ aby Pan Krystus w nas powstał/ zebyśmy tak łami sie

31: bie y członki nasze wydawać mogli ku obżywieniu Duchowi iego świętemu/ kto

33: ry w nas żywie y sprawuie/ ieslibyśmy nie byli ludźmi obłudnymi. Abowiem

34: Pan Krystus który jest żywotem y z martwychwstaniem naszym/ powie da sie

35: być głową naszą/ a my zefmy łą członki iego. Sprawuie tedy moczą ożywiaią-

36: cą ciało łobie przyległe/ aby tak członki żyć a pracowac mogły. Tymze też oby-

38: czaiem Pan nazywa sie winną macicą/ a nas łathoroślkami. Abowiem iako z

39: winney macice przyrodzona moc y wilkość ożywiaiąca w łatorośli sie rocho-

40: dzi/ y czuią to gálaki y owoc wydaią: tak też Duch Pana Krystufow ożywiaią-

41: cy aby sprawował w nas skutek swoy/ tego nam potrzebá. *(marg)* **Pan Krystus nie jest
iákie zmylenie w nas ale moc ożywiaiąca.** (–)

42: # Wiara naszą nie jestci iákie prózne zmylanie/ ale skuteczne sprawowanie.

43: Pan Krystus nie jestci prózne iákie zmylenie albo przez sen widzenie/ ale

44: jest w ludzoch wiernych żywym vmocznieniem/ ożywiaiącz y sprawuiaz

45: czl[ow]ieká/ kthora moc nie tylko myleniem nieiákim poymowaná bywa/ ale

47: bywa poczutha z niewymowną pociechą á rokoszłą duźną y cielesną/ thák iż y
 48: w rospráwie y w poštěpkoch ludzi wiernych zátáić fie nie może. Gdy nam tedy
 49: Páná Kriřtułá pířmá pokázuią bjc przykładem nářzym/ ktoregobyřmy nářláo
 50: wác mieli/ nie ták go nam pokázuią/ iáko nam pokázuią Pátryárchy/ Proroki/
 52: y Apořtoły/ ktorychbychmy teź nářláoować mieli. Abowiem P. Kryřtus przy-
 53: kłádem řwym/ nie ták nas tego vczy cobyřmy czynić ábo odrzucić mieli/ iáko te
 54: go/ że nas twirdzi á mocy nam dodawa/ áby tho cořmy wyrozumieli/ żebyřmy
 55: řkutkiem wypeřnić mogli/ á tymći obyczáiem żywie Pan Kryřtus w řwoich.
 56: A ták przykład ten z martwychwřtánia iego ktory tu przekłáda przed oczy nářze
 57: Páweł s. pilnie obaczyc mamy/ y tego chce po nas/ ábyřmy řie tego przodkiem
 58: náuczyl/ iż my ktorzy wierzymy że Pan Kryřtus ieřt nářzym z martwych wřtá-
 59: niem/ żebyřmy podeptawřzy řtáry obyczáy žycia/ ieřli řie nowego. Ku czemu ná-
 60: pomináiąc káźdego z nas z ořobná wzywa Apořtoł s. vcząc nas przyřym/ kto-
 62: ryby był żywot řtáry/ od ktorego powřtác/ ktory nowy/ w ktorym powřtawřzy
 63: żyćbyřmy mieli.(*marg*) **Niebieřkich rzeczų řzukác mamy.** (-) # Ile tedy nakrocey
 być może obaczymy/ co nam w tych

65: řłowiech Páweł s. przed oczy pokłáda. Mowi tedy: Cić prawdziwie s Pánem

T3

Kryřtuřem

strona: 110av

Ná dzyeń wielkonocny.

1: Kryřtuřem powřtáli/ ktorzy z nim opuřciwřzy rzeczų zyemřkie/ niebieřkich řzuká-
 3: ią. Przethoź y wy/ ieřlićie prawdziwie powřtáli s Pánem/ řzukaycie rzeczų nie-
 4: bieřkich/ tám gđzye P. Kryřtus řiedzi w chwale Bogá Oycá. Zániechawřzy te-
 5: dy tych **řzecų** [!] plugáwych ziemřkich/ myřlcie iuź o rzeczách niebieřkich á Bořkich
 6: áby wam teź tám cžářu řwego wolno wřtěpic było/ (á tu iuź obácź ktore tho řą
 8: zyemřkie á ktore niebieřkie rzeczų) gđzye iuź řadne řákomřtwo/ nienawiřci/ obłu
 9: dnořci/ lubořci cielesne/ y ine poźáďliwořci źłe nie bęďą/ ále nowy żywot/ wefele
 10: dořkonále/ wieczna cžeřć á chwałá Boźa/ řwiąřtobliwořć y dořkonálořć. Prze-
 11: toź řie ktemu przyřchylić mamy/ poki thu żywiemy/ ile może być s krewkořci ná-
 12: řzey/ á Pan Bog z řáłki řwey dopomoc nam tego bęďzye raczył/ ábyřmy żyć mo-

14: gli żywotem duchownym/ zwłafzcza my/ ktorzychmy przez z martwychwftá-

15: nie Páná Kryftułowe przywroceni ku żywotu wiecznemu á rofkofzy pełnemu.(*marg*)

Vmárliłmy rzeczám ziemskim. (-)

16: # Drugą przyczynę kładzyc ktemuż należąca/ gdzyc mowic: Słufzna rzecz ieft/

18: áby ci ktorzy s Pánem Kryftułem powftáli/ porzuciłwzy rzeczy zyemfkie ku nie-

19: biefkim fie tylko przychylili. Abowiem ktorzykolwiek vmárli rzeczy niektorey/

20: tey iuż żadnym obyczáiem żyć nie mogą. My tedy/ ktorzychmy s Pánem Kry-

21: ftułem powftáli/ fwiátu y rzeczám zyemfkim vmárliłmy: przetoż iuż dáley we-

23: dług požądliwości cielefnych żyć nie mamy/ áni fie ftaráć o rzeczy ziemfkie ma-

24: my.(*marg*) ¶ **Zywot nář zákryt ieft w Pánie Kryftuŕie.** (-)

25: #A tu wnet dáleko iáfnieyřzą przyczynę ku temu przykłáda Apořtoł s.

26: Abowiem tám ma być řzukan żywot/ kędy ieft zákryty ábo řchowany/ á práwie

28: iákoby do řkrzynie włożony/ áby tym řłufznicy prořzácym był dan. Żywot thedy

29: Krzeřciyáńřki nie iefth położony w zyemi ábo w řwiecie/ álbo w rofkofřach/ we

30: cřziach/ y w hárdości cielefney/ ále w řámym tylko Synu Bořym. Przetoż theř

31: w Pánu Kryftuřie řzukan być ma/ nie w řwiecie/ nie w rzeczách zyemfkich.

32: # Tu iuż tedy wiedzyc mamy o zapłácie á o pewnořci nádzyeie nářzey.(*marg*) **Vwielbieni**

będziemy s Pánem Kryftułem. (-) Iefli o-

34: byczáiem tym řzukać będziemy żywotá w Pánie Kryftuřie/ nie będziemy omy-

35: leni w oczekawániu nářzym. Acřkolwiek teraz poki tu żywiemy ná tym řwiecie

36: zda fie nam iákoby żaden iny żywot zgotowan nam nie był/ ále řefmy thák iáko

37: bydło ku zábiciu wřzem krzywdam y niebeřpiecznořciam wyłożeni: wřzákże cřá

38: řu przyřcia onego dnia wielkiego/ kiedy iuż řtąd przechodzić będziemy/ vkaże fie

39: nam P. Kriřtus řáľkáwym á zbáwiennym/ záchowywáiąc duřze nářze od řmier

40: ři wieczney/ á ciáľá nářze wzbudzi ku żywotu wiecznemu. Ták tedy/ iákóm po-

42: wiedzyał/ gdy fie vkaże/ w ktorym ieft położony żywot y nádzyeia nářzá/ weřpoł

43: z nim vwielbieni będziemy.

44: # Iuż tedy pokázuie Apořtoł s. w cřym náleży odnowienie żywotá nářzego.(*marg*) **Cřłonki**

ziemfkie vmartwiáć mamy. (-)

45: Gdyř tedy ty rzeczy ták řá pewne/ y tákcie dobrodzyeyřtwá w[a]ř oczekawáia/ ie-

47: Źliż powtániecie s Pánem Kryšťufem w nowości żywotá/ á wzgárdzicie rzeczy
 48: ziemskie/ á niebieskich doftápicie/ wżycy z wielką pilnością á s pilnym ftárá-
 49: niem ktemu ſie mieć macie/ ábyſcie prawdziwie s Pánem Krišťufem powtáli.
 50: Owżem tu teraz zowie vmartwieniem człónkow zyemskich/ czo przed tym ná-
 51: zywał powtánieniem s Pánem Krišťufem/ thákże ftáraniem o rzeczy niebieskie á
 53: nie o zyemskie. A vżywa tego ſłowká vmartwić tym obyczáiem/ iáko theż Pan
 54: Kriřtus vżywać raczył w Ewányeliey ſłow onych/ gdzie nam rofkázuie odciąć
 55: ręce y nogi/ ábo wyrwać oczy: ktorych ſłow żaden nie rozumie iáko ſámy w ſo-
 56: bie brzmiá/ iákoby nam odciąć kazał człónki ciáłá nářzego. Ale wżycy rozu-
 58: miejá/ żebyſmy powſciągáć mieli pożądlivoſći nářzych/ ktore przez człónki ſku-
 59: tek ſwoy wypełniáią: iáko gdyby ktho wyrzawſzy białą głową nierządnie ſie ku
 60: niey miał/ zá ktorą iużby theż y nogi iſć muſiáły/ á ręce wzyąc ku wypełnieniu o-
 61: ney nierządney chući ſwey/ tu hnet káždy táki powſciągáć ma onę dobywáiączą
 62: ſie pożądlivoſć złą: álbo gdyby ku iákiey iney złey rzeczy wypełnieniu mieć ſie
 64: chciała/ wczás oney rzeczy zábiegáć ma. Rozumieć thedy mamy przez vmar-
 65: twienie powſciągáć złych pożądlivoſći/ obyczay pohámowania od grze-
 66: chow/ owa krotko mowiąć/ przeſtáć zle czynić. A nadobnie Páweł s. zmyſła ſo
 67: bie nieiákie ciáło/ ktore ma człónki/ chući/ wyſtępkę/ y rozliczne złoſći/ á to káż-
 68: demu z nas przywáſzcza. Skąd y człónki zowie zyemskimi/ to ieſt poruſzenie/

pożądlivoſći

strona: 110b

Ná dzyeń wielkonocny.

1: pożądlivoſći y niedoftátki/ ſpráwy á złoſći ciáłá/ álbo náturey ſkázoney/ rzecz-
 2: mi zyemskimi ſie báwiający.
 3: A tu iuż obaczyć mamy ktoreby to były człónki ziemskie/ ciáłá onego nářzego
 4: bárzo zepłowánego/ ktore názwáne bywa ciáłem grzechu/ áby ſie zárez okaza
 5: ło/ kteryby też to był żywot ſtáry/ ktory nam rofkázuie podeptáć/ y od kthorego
 7: powtáć Apoſtoł błogofłáwiony. Záprawdę opieráć ſie rzeczám przeciwnym
 8: á ſzkodliwym/ thoć będzie chodzić w nowości żywothá. Wżákże porządkiem
 9: ſwym káżdą z ołobná vważáć ſobye będziemy.(marg) j.

Grzech nieczyfty (-)

10: # Grzech nieczyfty przodkiem kładzie/ pod którym bez wątpienia rozumie cu-
12: dzołstwo/ y infze ktore są dáleko smrodliwze y plugawze. Przeciwna iest nie-
13: czyftocie wtrzymalosc/ także wiara a czyftosc malzenka. Kto w they zywie/ a
14: strzeze sie nieczyftoty/ ten prawdziwie powstanie s Panem Krystufem od vmar-
15: tych/ y vmartwia czlonki fwoie zyemskie/ a w nich nierzadnosc/ o ktorey ludzie
17: poganczy zle a glupie mimali/ zeby miedzy grzechy poczytana byc nie miala.
18: Przetoż y Apostołowie swięci w lifcie onym Synodowym/ ktory w Ieruzalem
19: wydali/ poganom ktory sie ku wierze Pana Krystufowej nawracali/ grzechu
20: nieczyftego zakazuja. (marg) **ij**.

Plugawstwo. (-)

21: # Plugawstwo iest iedno dufzne/ drugie cielesne. Dufzne plugawstwo obiera sie oko-
22: lo plugawych myfli/ a zlým postanowieniem na vmyfle. Ciało lepak ktoreby
23: miało byc czyftym przybytkiem abo kościołem Duchá swiętego/ bywa pomaza
24: no obzarftwem y pianaftwem. Przetoż ktokolwiek sie wtrzymawa od thako-
25: wych rzeczy/ a **oczycib [!]** vmyfl fwoy/ y miłue mierność w iedzeniu y w picu/ iuz
27: ten w nowosci zywota zywie.(marg) **iiij**.

Sprofná rofkofz. (-)

28: # Sprofná rofkofz/ zamyka w sobie plugawe namienienia niegodne zbytki/ kte-
29: mu tez vmyflly w pokufach ku zlému sklonne/ ktore sie im mocnie nie sprzeciwia
30: ia/ owfzem sie podaią ku narufzeniu/ y w onym nakazeniu leza bez pokuty. Kto-
32: rzy s Panem Kriftufem powstaią a czlonki ziemskie vmartwiiai/ oni sie wzelá
33: kim zlofciam sprzeciwia/ a w pokufach szatanckich ciálu y **fwiatn [!]** mocnie sie za-
34: ftawiai/ ktemu fwieci a czysci sa.(marg) **iiij**.

Požadliwosc zla. (-)

35: # Iestci przyrodzona a nie szkodliwa požadliwosc/ chciec iesc y pic/
36: także tez za-
37: dza चुci ku rodzicom y dzyatkam/ przyacielom y malzonkom. Ale thu Pa-
38: wel swięty mowi o zady zley/ ktora iest zrodlem wfzytkich zlości/ przeciw kto-
39: rey dan iest zakon/ Nie będyefz požadał. Chce tedy tego po nas Pawel swięty/
<http://rcin.org.pl>

40: áby vmorzywŷy poŷadliwoŷci zŷe/ ŷebyŷmy prágneŷi rzeczy niebieŷkich. (*marg*) **v.**

¶ # **Lákomŷtwo.** (-)

41: # Zowie lákomŷtwo báŷwochwálŷtwem/ ábowiem iáko báŷwochwálcá czci y

42: dziwue ŷie/ á cáŷue báŷwáná/ y w nim pokláda nádzyeię żywothá/ y vpadŷy

43: przed nim woła: Záchoway mię boŷe moy: tymŷe obyczáiem lákomy człowiek

44: chwałę dawa/ dziwue ŷie/ y miŷue pieniádze/ y mnima áby w onym doŷtátku

45: á p[á]ńŷwie iego wŷytko podpomoŷenie żywothá iego poŷoŷone byŷo. Ná d to v-

47: myŷł ŷwoy ktory byŷ powinien ofiárowác Pánu Bogu/ ku pieniádzom y bogá-

48: ctwu gi przykláda. Záwiera w ŷobie lákomŷtwo zdráde/ lichwę/ ŷłodzieyŷtwo/

49: drapieŷtwo/ y wŷytki zŷe á łotrowŷkie kuńŷty ábo chytróŷci. Tych rzeczy roŷká-

50: zuie nam ábychmy zápamiętáli/ á doŷtátkiem ŷwym/ dobrotliwoŷciá/ miŷoŷier

51: dzyem/ y miŷoŷciá ŷebyŷmy chwalili Páná Bogá w bliŷnich náŷzych. Ktore zá-

53: prawdę ieŷt duchowne á prawdziwie ŷie podobáiące Pánu Bogu powŷtánie.

54: Przetoŷ chcecieli prawdziwie s Pánem Kryŷtuŷem powŷtác/ ŷłóŷcieŷz s ŷiebie ŷtá

55: ránie zbytnie okoŷo lákomŷtwá/ á báŷdŷcie ludŷmi vcŷynnemi. Ale bym cze-

56: go nie opuŷcił/ tedy tu przyŷoŷył Apoŷtoł ŷwięty groŷby/ ŷtátecŷnie to twirdzac/

57: ŷe gniew Páńŷki przychodzi ná tákie ŷyny niepoŷluŷzne/ tym obyczáiem nas theŷ

58: przywoŷzac ku nowoŷci żywothá/ iáko teŷ to vcŷynił w pirwŷym liŷcie piŷzac do

59: Koryntow w dzyeŷiáтым kápitulum. (*marg*) **vj.**

¶ ¶ **Gniew.** (-)

60: # Gniew ieŷt gwałthowne poruŷzenie vmyŷłu z zŷey chciwoŷci/ práwie ŷie wy-

61: dzyeráiąc ku pomŷcie. A then ŷie zda byc nieiákiem zápaleniem w człowieku/ ŷe

63: przezeń iáko przez ogień ŷilá ŷie rzeczy káŷi miedzy ludŷmi/ y ieŷt przyczyná wie-

64: la zŷego. O kthorym prawdziwie powiedzýał błogoŷłáwiony Apoŷtoł Iákub:

T4

Gniew meŷá

strona: 110bv

Ná dzyeń wielkonocny.

1: Gniew meŷá ŷpráwiedliwoŷci Boŷey nie wykonywa. Vpomina nas tedy wŷy

3: tko piŷmo/ ábyŷmy ŷie go pilnie ŷtrzegli/ á ŷebyŷmy byli dobrowolnemi/ á vmy

4: ŷłu cícheho/ ŷpokoynego/ y lácnego. (*marg*) **vij.**

¶ **Popędlliwość.** (–)

5: # Popędlliwość towarzyszką iest Gniewowi/ która rzeczona być może/ gwałto-
6: wniewyższą y dłużey trwającą nád gniew/ mając w sobie popędliwe wrzaski/ za-
7: zdrość/ nienawiść/ y inrze tego rodzaju sprawy. Odnowienie żywota tę nam rá
9: dę daie/ abyśmy byli cichemi/ długo oczekawającemi/ odpuszczając wythępki
10: bliżnim/ á żebyśmy ie miłowáli.(*marg*) **viiij.**

¶ **Złość.** (–)

11: # Złość/ która też w sobie zámyka niezczyność á odmiennosc vmyśłu/ y przewro
12: tność która z niey pochodzi/ zowiemy póspolicie człowieká takiego wykrętnym
13: ábo przewrotnym/ który wżytko wywráca/ o káżdym zle rozumie/ á we wżyt-
15: kim tylko rzeczy fwych przystrzega. Sprzećiwia sie tey złości/ próftotá á fzczy-
16: rość vmyśłu/ mowimy więc póspolicie/ dużá práwa.(*marg*) **ix.**

¶ **Złorzeczeństwo.** (–)

17: # Złorzeczeństwo rozliczne iesth. Są bowiem przećiwko Pánu Bogu bluźnir-
18: łtwa/ łą potwarzy przećiwko ludzynom/ fzkáráde obmowiká áłbo łzácowania.
20: A ty rzeczy dziwne záburzenia wżczynáią miedzy ludźmi. Stąd też początek bio
21: rá nieuspokoione łwary y zwády/ zábiyánia y nigdy nieporównáne przypadki.
22: Niechże sie tedy o to ci łtáraią którzy powłáli s Pánem Kryšťufem/ áby dzyęki
23: czynili Pánu Bogu/ á ięzyká łwego zle nie vżywáli/ nikomu nic nie vymuiąc.
24: O czym łzyroko rospráwia Iákub s. w III. kápitulum listu łwoiego.(*marg*) **x. Plugáwa
mowá.**

¶ **Do Ephe. w iiij.** (–)

25: # Z złorzeczeństwem plugáwa mowá sie zgadza/ która záprawdę czáłow dzi-
26: łieyfzych póspolita iest máło nie wżytkim. Do Ephezow tedy piśząc tymi łło-
27: wy Apóstół święty Páweł mowi: Zadna łprośna mowá z vlt wáżnych niechay
29: nie wychodzi/ ále ielli która iest dobra ku potrzebnemu zbudowánium/ áby łáfkę
30: przynioślá tym którzy łłucháią/ á nie zálmucaycie Duchá świętego Bożego/
31: przezktorego iestelcie zápieczętowáni ná dzyeń odkupienia. Ielliš thedy pow-
32: łtał s Pánem Kryšťufem/ łtrzeźże sie plugáwey mowy/ łtrzeź sie łprośnych pie-
33: śni. Niech będzie vcźciwa powieść twojá/ łtáteczne á poboźne łpiewanie two-

35: ye/ niech będą chędogie á łpráwne wšzytki/ łłowá twoye.(*marg*) **xi**.

¶ **Kłámftwo.** (–)

36: # Kłámftwo co iefth/ wšzytkim ludzym ieft wiadomo. Ma w łobie pokryt-

37: łtwo/ chytrósci y zdrády. Ale prawdę á łzczyrość potrzebá ábyłmy wšzyłcy zá-

38: chowywáli/ ábyłmy łie temu podobác mogli ktory ieft prawdá. (*marg*) **xij**.

¶ **# Zewlec mamy łtárego człówieká á przyoblec nowego.** (–)

40: # Y któzby mógł złości wšzytki/ człónki mowię onego ciáłá grzechu wyliczyć?

41: Przetoż Páweł święthy wšzytki krotko zbieráiąc ták mowi: Od thych wšzytkich

42: włtrzymawác łie macie/ á to przeto/ żełcie dawno zwiekli/ to ieft kiedyłcie pra

44: wdziwą wiárę przyięli/ łtárego onego człówieká z vczyńkami iego/ á przyoble-

45: kliłcie nowego etc. Iáwna to tedy ieft/ że tho po nas mieć chce/ ábyłmy zwlekli

46: s łiebie łthárego człówieká/ á przyoblekli nowego (o czym ná inych mieyłcach

47: dofyć łie łzyroko mowilo) to ieft Páná Kryłtułá/ w którym y przez ktorego po-

49: włtáiemy. A wykłáda łie w thym iáłniey łamże Apołtoł do Ephezow piłząc/

50: gdzie mowi: Złózcie s łiebie łtárego człówieká/ tho ieft pirwze ono obcowánie

51: požádliwóciámi łkázone/ á odnowcie łie duchem vmyłłu wálzego/ y przyoble

52: czcie nowego onego człówieká/ ktory wedle Bogá łtworzon ieft ku łpráwiedli

53: wołci y łwiátobliwołci prawdziwey.

54:

Co s tych łłow Páwłá s. pilnie pámiętác mamy.

55: # Naprzod/ że z martwych włtánie Páná Kryłtułowo/ ieft z martwych włtá-

56: nie náłze/ gdyż nam z niego płynie odpułzczenie grzechow/ vłpráwiedliwienie/

57: żywotá nápráwienie/ y niełmiertelnołć. Przetoż to ná nas náleży/ iefliżełmy po

58: włtáli prawdziwie s Pánem Kryłtułem/

59: ábyłmy też powłtáli od złych łpraw

60: náłzych/ á żyli iuż w nowołci żywotá/ wydawáiąc człónki náłze ku połtułzeńł-

61: wu Duchowi łwiętemu. Zániechawłzy przytym rzeczy zyemłkich plugáwych/

62: żebyłmy łzukáli onych niebieskich/ gdyż żywot náłz zákryty ieft w Pánie Kryłtu-

63: łie/ przetoż go też tám w nim á nie gdzie indzye łzukác mamy. A iefliże go thym

65: obyczáiem w nim łzukác będzemy/ pewno też z nim czáfu łádu iego powłtha-

strona: 111

Ná dzyeń wielkonocny.

Liŕt 111.

- 1: wŕzy w cielech náŕzych vwielbieni będyemy. # Vkázuie potym Apoŕtoł Pá
- 2: weł ŕwięty/ ktoryby to był żywot ŕtáry/ á ktory nowy/ w ktorymbyŕmy powŕta
- 3: wŕzy tu żyć mieli. A ten należy w vmartwieniu człónkow zyemŕkich/ y kthoreby
- 5: to były człónki zyemŕkye ciáá náŕzego zepŕowánego porzádkiem ŕwym wylicza
- 6: A zámykáiąc to wŕzytko krotko nas vczy/ ábyŕmy zwlekli s fiebie ŕtárego czło
- 7: wieká/ á przyoblekli nowego Pána Iezufa Kryŕtuŕa/ w ktorym y przez ktore-
- 8: go prawdziwie powŕtáiemy.
- 9: # Dayze nam to tedy Pánie Iezu Kryŕte/ gdyžeŕ tho nam z láłki ŕwey ŕpráwić
- 10: raczył/ żeŕmy iuz weŕpoł s tobá powŕtáli/ ábychmy teź y tu w tych żywociach ná
- 11: ŕzych powŕtác mogli/ á żyć w nowoŕci żywotow náŕzych/ á podeptawŕzy rzeczy
- 12: nikczemne zyemŕkie/ ŕtárali fie o ony niebieskie wieczne. Spráwze teź tho w nas
- 14: odkupicielu náŕz/ ábychmy ty człónki ŕwoie zyemŕkie vmartwiác mogli/ á odło
- 15: żywŕzy ná ŕtronę gniew/ popędliwoŕć/ y wŕzytki ine złoŕci/ według woley twey
- 16: żyiąc czekáli onego chwálebnego przyŕcia twego/ á tám cie ogládáli láłkáwym
- 17: á zbáwiennym/ gdyź wŕzytek żywot náŕz w tobie lámym ieft połožony. A tám
- 18: ci weŕpoł z Oycem y z Duchem s. wieczná czeŕć á chwałę wzdawáli/ Amen.

strona: 143v

Ná dzyeń ŕwiáteczny.

1:

Tegoź dnia zeŕłania Duchá s.

2: wykład ŕłow Lukáŕzá ŕwiętego/ kthore nápiŕal w

3: ŕkutkoch Apoŕtołŕkich w teyze kápitulie. Przeciwo ro-

4: znemu mnimániu o Koŕciele

5: Pánŕkim.

6: # Y trwáli w náuce Apoŕtołŕkiej/ y w ŕpołecznoŕci/ y w lámániu

7: chlebá/ y w modlitwach. (marg) # **O Koŕciele prawdziwym Pána Kryŕtuŕowym iáko****á po czym gi poznáwác mamy** (-)

8: **I** Ako Pan Bog Włzechmogący wżytek o-
 9: byczay zbawyenya nálezego w yedynym Synaczkú
 10: swoim Pánie nálezym Iezufie Kryfthufie zámknąć
 11: raczył: thák też ono zbáwienie nikomu inżemu nie
 12: przynależy/ iedno członkom prawdziwym Kościo-
 13: ła Krześciańkiego. Abowiem Kościół przeto by-
 14: wa nazywan ciálem Pána Kryfufowym/ iż przez
 15: wiarę przyłączon bywa ku iedney głowie pánu Kri-
 16: fufowi/ ktory wżytki członki swoie ożywia y pofi-
 17: ła Duchem swoim świętym. A iáko tho żadnym o-
 18: byczáiem być nie może/ áby członek odcięthy poczuć
 19: mógł z głowy iákie pośilenie/ ták też to niepodobna rzecz iest/ áby Duchem Pá-
 20: ná Kryfufowom obżywieni mieli być ci/ ktorzy sie od Kościoła prawdziwego
 21: ktory iest ciáło iego/ odłączyli. Ale iż Kościoła Bożego tytuł wżylcy fektarze co
 22: kolwiek ich by

strona: 143a

Ná dzyeń Święteczny.

1: kolwiek ich było y dziś iest/ fobie przywłazczáią. Przetoż nam thego pilna po-
 2: trzebá/ ábyfmy prawdziwy Kościół poznać mogli/ áby ták y inży/ y my fáłszy
 3: wym sie tytułem nie pokrywáli. A tá iest przyczyná/ że Lukasz święty z nádch-
 4: nienia Duchá S. on pirwży á dawny Kościół s taką pilnością nam opifuie.
 5: Kthorego opifánia then koniec á cel iest/ ábyfmy thák prawdziwy á doskonály
 6: kftált kościoła v siebie poştánowić mogli/ według ktorego ták o inżych rozłą-
 7: dek vczynić/ á fámi sie też rzędzić á spráwować mogli. Przetoż ty słowá ktore-
 8: fmy ná początku záłożyli/ dla lepszego wyrozumienia/ szyrzey fobie rozbierác bę-
 9: dzyemy. Kthore/ opifuiąc spráwy Apoftolkie Lukasz święthy/ miedzy inżemi
 10: ták wypifuye.

13: **K** Thorzy thedy wdzyęcznye przyjęli słowá iego/
 14: (tho iesth Piotrą święthego) okrzčili sie: y przy-

15: Ithało dnyá onego ku Kościołowi około thrzech

16: thyfięczy ołob/ y thrwáli w náucze Apofthol-

17: fkiey/ w fpołeczności/ y w łamaniu chlebá/ y

18: w modlithwach.(*marg*) **Argument mieyfcá przedfię wziętego.** (-)

19: **D** Wie przyczynie fą dla ktorých wzyęliśmy łobie z Hiftoriey Lukafzá fwię

20: tego ty fłowá. Pirwíza/ iż krotko ále bárzo cudnie á doftátecznie wyra=

21: záiá nam fktek Duchá S. w ludzyoch wiernych. Abowiem ftąd wyro

22: zumieć lepiej będyem mogli/ co ieft/ y iáko ieft zacny Duch S. ktorego zesła-

23: nia pámiątkę dziś łobie przypominamy/ y iáko rzecz dobrą Pan náłz nam obie

24: cuie y pełni/ gdy nam Duchá f. obiecuie y dáie/ á iáko thez fłufznie zá tho Pánu

26: Bogu dzyękowác mamy. Druga/ iż Kościoł Páná Kriřtuřow Apofłofki pra

27: wdziwy y ftarádawny doftátecznie opifuie/ á opifány ku vważaniu przed oczy

28: wżem pokláda. Gdzye bez wżey trudnoři wyrozumiey/ ktorzyby był fáłfzy-

29: wy/ á kthory prawdziwy Kościoł. O czym dziś bárzo wielkie fpory/ iedni dru-

31: gie potápiáiąc/ á s towarzysftwá kořcielnego wyrzucáiąc.(*marg*) **Poważnoř fłow tych.**

(-)

32: Náđ to/ iż tho co fie

33: nam tu podáie/ ma wielkie zálecenie v wżytkich. Abowiem fą fłowá Ewán-

34: yeliřty y nierozdzyelnego towarzyszá Páwłá f. Lukafzá fwiętego/ ktorego chwa

35: łá nie táyna ieft v wżytkich zborow w Ewányeliey. Náđ to že fą nařtárfze/ y ná-

37: píáne o nadawnieyřzym y ze wżech napirwřzym y napřednieyřzym Kořcyele

38: Páná Kryřtuřowym w Ieruzalem/ od łámych Apofłofow/ przez Duchá fwię

39: tego wzbudzonym y pořtanowionym/ w ktorým teź byłá y mátká Páńfka bło-

40: gořłáwiona pánná Mária/ wżytko zgromáđzenie Apofłofkie/ y včzniow Páń

41: fkich liedmđzyefiát. Przy ktorých teź y wiele inych wiernych było/ náđ to y trzy

43: tyfiące ludzi ktorzy ná ten čás vwierzyli. Ten Kořcioł/ krom wżelkiego řporu/

44: pewna rzecz že od Duchá f. był ořwiecon y od niego we wżytkim rządzon á řprá

45: w[ow]an: ták že gdybyř tego znác niechciál zá prawdziwy á dořkonály we wżem

46: Kościoł Páná Kryřtuřow/ trudnobyř iuř kiedy inřzy poznáć miał. (marg) # **Wielki řkutek**

Duchá řwiętego. (–)

47: Naprzod tedy obaczyć mamy w thych řłowiech Lukařzá řwiętego/ iáko ieřt
 48: wielki řkutek Duchá ř. ták w Apořtolech iáko theř y w vcřnioch ich. Skutecznie
 49: bowiem ři vcřą lud/ á vcřąc iednym kázáním kilká tyřięcy ludzi do Páná Kry
 50: řtuřá przywodzą. Tákwie było w Greciey y indzye známienitych Mędcrow
 52: á ludzi vcřzonych/ wřákže řaden s tych wřzytkim řywotem řwym nie przywioldł
 53: tákwie ludzi k łobie/ ile ich przywioldli Apořtołowie Duchem Páná Kryřtu-
 54: řowym obdárzeni zá ieden dzyeń/ owřzem zá iednę godzinę/ ku wierze Páná kry
 55: řtuřowej. Gdyž ieřzcze ktemu byli rybitwi/ ludzye prořci/ nigdy przed thym w
 57: řzkołach nie ćwiczeni/ wřákže więřłzy pożythek vcřzynili przez dwádyeřciá álbo
 58: trzydzyeřci lat/ niřli wřzyřcy Mędcry przez pięć řet lat ábo dáley. Prawdziwie
 59: thedy nápiřał Theodoretus on řtáry Doktor piřząc przeciřwko pogánom/ gdzye
 60: mowi: Izařł nářławnieyřzy Solon/ Drako/ y Klifthenes Atheńczykom praw
 62: nie podáli? Wřákže áćřkolwiek byli tákwymownemi/ nie mogli przywieřć po
 63: gránicřnych řářiádow řwoich ku temu/ áby řie podług nich řzędzić mieli. A ná-

Aa4

řzy prořci ry=

strona: 143av

Ná dzyeń řwięteczny.

1: řzy prořci rybitwowie/ nie tylko thy námienione Greki/ ále y Rzymiány/ y inřze
 2: grube ludzye ze wřzytkich práwie narodow/ przywioldli ku przyięciu praw Pá
 4: ná Kryřtuřowych. W tym tedy okázuie řie wielki řkutek mocy Duchá ř. kthory
 5: řprávował á wykonywał przez Apořtoły. Ale y řłucháćze/ ofwieceni řářką Du
 6: chá ř. co záprawdę rzecz wielka ieřt/ opuřzczáią wiáre w kthorey řie zrodzili/ y w
 7: ktorey řá wychowáni/ á przyumią wiáre Páná Kryřtuřowę/ á przyiętą w ro-
 8: zlicřnych národzyech/ w cięřzkim przeřłádowánium/ řtatecznie dzyerzą/ řwiát řo-
 10: bie oprzykrzyli s požádliwořciámi iego/ wřzythek řywot řwoy řprávuiąc po-
 11: dług rořkazánia Bořego/ y řywuąc z wielką pochwałą řwiátobliwie. Wielkieć
 12: to řá cudá/ ále to wřzytko ieřt řprává Duchá ř. Stąd tedy obaczyć mořemy/ iá
 13: kie dobrodzyeyřtwo Pan nam obiecuie y dáie/ gdy nam obiecuie y dáie Duchá

15: świętego. Zápprawdę gdyż czáfow dzifiefyfzych Pan odeymuie ten dar od náu-
16: czycielow y od słucháčzow/ nie trzebá fie dziwowác že ták bárzo ozyęblá náuká
17: w słucháčzoch słowá Božego. Niechže nas tedy pobudzą ty rzeczy ku wítáwi-
18: cznym modlitwam/ w ktorýchbychmy Páná pokornie prošili o ten dar ták bár
20: zo známienity á nam potrzebny/ á bez ktorego nic fzczeńliwie nie idzye w káždym
21: zgromádzeniu. Ale gdy nam Pan tego wżyczyć będye raczył/ z wielkim użyt-
22: kiem wczyc będą Doktorowie/ tákže y słucháčze nie z mnieyfzym słuchác będą/ y
23: poftánowion będye zbor/ który fie podobác będye Pánu Bogu. (marg) **O kofciele**
Páná Kryfthufowym/ coby był y iáki. (-)

24: # Ale iželmy powiedzyeli/ že Kofciól Páná Kryfthufow Apoftolłki/ nie thylko
25: nam opiifuie Lukáfz f. w słowiech námienionych/ ále gi nam przed oczy náfze iá
26: koby wymálowawłzy pokláda ku ogládaniu á pilnemu wważeniu. Nic infze-
27: go tedy nie iest Kofciól/ iedno zgromádzenie ludzi wiernych. Snadź od wyzy-
29: wánia ták rzeczony. Abowiem Pan Bog wńzechmogący wyzywa s tego swiá-
30: tá/ y z zgromádzenia ludzkiego/ przez słowo fwoie/ wybráne fwoie/ w wczest-
31: nictwo dobr y w towarzýftwo ludu fwoiego/ który fobie obrał w Pánie Kry-
32: ftufie/ y rozmáitemi dobrodzyeyfthwy obdarza y vbogaca/ znáki niekthoremi
33: fwemi od wżytkich infzych oddzyela/ á fobie ie sámemu poświęca/ y chce áby ie
35: mu sámemu służyli podług nauki w Ewányeliey świętey opifáney.(marg) ¶ **Powńzechny**
kofciól. (-)

36: # Kthory Kofciól gdyż tylko iest iedyny/ wńzákže roznym względem/ álbo po-
37: wńzechnym/ álbo powiátowym názywan bywa. Powńzechny Kofciól zámyka
38: w fobie po wżytkim fwiecie wybráne ábo wierne/ kthory nigdy w fpólnym ze-
40: fciu żadnego czáfu nie był/ ále áž ná fkończeniu tego swiátá zgromádzon będye/
41: á przetož od nas áni policzon/ áni poznán być nie może/ ktoreby były ábo gdzie-
42: by były członki iego. Wńzákže wżyfscy wierni rofprošzeni po wżytkim fwiecie/
43: gdzyekolwiek iedno fáf/ fáf pod iedną głowáf/ Bifkupem/ Krolem y Zbáwicie-
44: lem. Iednę máiá náukę/ iednę wiárę/ nádzyeię y miłość/ iednegož duchá/ thák
46: iáko y Páweł S. do Ephezow nápiřal/ mowiąc:(marg) **Ephe. iiii.** (-) Ieden Pan/ iedná
wiárá/ ie-

48: den krzeft/ ieden Bog á ociec wŕzytkich/ ktory ieft nádewŕzytko/ y przez wŕzytko
 49: y we wŕzytkich nas etc. A to prawdziwie ieft ŕwiętych obcowanie. S kthorego
 51: teŕ nie wyrzucamy błogofławionych w niebie przebywających. Wŕzyŕcy wier-
 52: ni bowiem/ ták ci ná tym wygnaniu iáko y oni iuŕ w oyczyźnie żywiący/ pod ie-
 53: dną głową ieftefmy. (marg) **Powiatowy koŕcioł.** (–) Wŕzákŕe tu teraz mowimy o Koŕciele
 ktory thu iefzcŕe ná

55: zyemi ieft. Przetoŕ káŕdy koŕcioł powiatowy/ názywan bywa zgromádeniem
 57: wiernych/ ktory ku iedności á ŕpołeczności należy onego powŕzechnego Koŕcio-
 58: łá/ á mieyfłcem nieiákem tu ná zyemi oddzyelony ieft od inŕzych bliŕkich y dále-
 59: kich koŕciołow: ták iáko tu ná tym mieyfłcu/ Ierozolimŕki koŕcioł był koŕcioł po
 60: wiatowy. Abowiem inŕzy był od koŕciołá Antyocheńŕkiego/ Ephelkiego/ Cezá-
 62: rieńŕkiego/ Rzymŕkiego/ Korintŕkiego etc. A iáki porządek y ŕpráwá byłá w ko-
 63: ŕciele Ierozolimŕkim/ ták wŕzytki ine kŕtałtowane być máią. Pokázuią ŕie tedy
 64: w koŕciele Ierozolimŕkim niekthore pozwirzchne á iákoby pewne znáki/ przez
 65: ktore poznać możemy/ kthory prawdziwym á ktory fáłŕzywym koŕciołem ná-
 66: zwáćbyfmy mogli. (marg) **Znáki koŕciołá y ćwiczenia.** (–) A ieft thych znákow
 czterzy/ Náuká Apoŕtolŕka/ Społecz-
 68: noŕ/ Lamánie chlebá/ y Modlitwá. Abowiem w tych oŕbliwie ŕie poćwicza
 69: prawdziwy Koŕcioł/ y po tych kŕtałt ábo wyobráŕzenie nieiákie prawdziwego

Koŕciołá

strona: 143b

Ná dzyeń ŕwiáteczny.

1: Koŕciołá obaczon bywa: ták ŕe iuŕ nic wátpić nie możemy w poznaniu praw-
 3: dziwego koŕciołá/ gdzie ŕá ty czterzy oŕbliwe poboŕności częŕci. Wŕzákŕe o káŕ-
 4: dey z oŕobná porządkiem ŕwym powiemy/ á naprzod o Náuce. (marg) **Náuká Apoŕtolŕka
 ieŕth rzecz naprzednieyfza w koŕciele.** (–)
 5: W náuce tedy/ ktora pirwŕze mieyfłce ma/ dwie ŕie rzeczy obaczyć godzi. Pir-
 7: wŕza/ ŕe tu nie mowi o káŕdey náuce/ ále tyłko o Apoŕtolŕkiej. Druga/ gdzie mo-
 8: wi ŕe w oneyŕe nauce Apoŕtolŕkiej trwał koŕcioł. Ma tedy prawdziwy koŕcioł
 9: náukę/ á náukę Apoŕtolŕká/ w ktorey teŕ y trwa. Przetoŕ ktory nie ma Apoŕtol-

10: Ńkiey náuki/ álbo on ktory ią ma przenáfláduie/ á kthory w náuce ApoŃtolŃkyey
 11: nie trwa/ niegodzyen ieŃt Páná KryŃtuŃowego y ApoŃtolŃkiego názwíŃká. Abo-
 13: wiem łámą wiárą wŃzczepieni bywamy w Páná KryŃtuŃá/ ábyŃmy byli żywe-
 14: mi człónkámí ciálá iego/ ktore ieŃt KoŃcioł. A wiárá s Ńluchánia bywa/ á Ńlu-
 15: chánie przez Ńlowo Ewányeliey Ńwiętey. Przetoż przez náukę ieŃt wolne weŃcye
 16: do KoŃciołá. WŃzákże potrzebá áby Ńie Ńzyrzey y znáczniey o náuce koŃciołá Pá-
 18: ná KryŃtuŃowego powiedzyáło/ ktorą tu LukáŃz Ń. zowie ApoŃtolŃká/ iákoby ią
 19: dzyeląc tym znákíem od wŃzytkich inych náuk. Abowiem rozmáitnych náuk ieŃt
 20: doŃyć ná tym Ńwiecie. *(marg)* **Náuki vcźciwe.**

-1: **Do Zydwow xiiij.**

: **Ephez. iiij.**

-1: **Do Rzymiá. xvj.** (-) Przetoż też czytamy v Páwłá Ń. gdzie mowi: Náukámí
 22: rozmáithemi y z inąd przynieŃionemi álbo nowemi nie dáycie Ńie vnoŃć. A ná
 23: drugim mieyŃcu: Nie bądźmy iuż dáley dzyećmi/ ktorzybyŃmy Ńie y thám y łám
 24: chwiać mieli/ y dáć Ńie vnoŃć ledá iákim wiátrem náuki. A záŃię mowi: ProŃzę
 25: was brácia/ ábyŃcie obaczyli ty/ ktorzy czyniá zwády y zgorŃzenia/ oprocź náu-
 26: ki ktoreieŃcie Ńie náuczylí/ á chrońcie Ńie ich. *(marg)* **Piotrá s. náuká/ ieŃt ApoŃtolŃka
 náuká/ y iáka tá ieŃt (-)**

27: A iź Ńie wŃzyŃcy chłubią że máiá y vcźá tey náuki o ktorey Páweł Ń. mowi/ też y
 28: ćí ktorzy práwie iey przeciwney vcźá/ pilnie obaczyć mamy/ ktoraby byłá pra-
 29: wdziwa ApoŃtholŃka náuká. A nie zda mi Ńie ábyŃmy iey dáleko Ńzukáć mieli/
 30: przetoż proŃto powiedamy/ że Piotrá Ń. ApoŃtołá ieŃt náuká prawdziwa Apo-
 31: ŃtolŃka. Ale gdyź y tego ieŃzcze pewnie nie wiemy ktora y iákaby byłá náuká Pio-
 33: trá Ń. tedy Ńie y o tey pytać mamy. Wiele ich ieŃt tego mni mánia/ że w Ewánye-
 34: liey Márká Ń. zámyka Ńie zupełná náuká Piotrá Ń. Abowiem Pápiás ApoŃtol-
 35: Ńki/ wŃzákże napirwey Ianá Ń. EwányeliŃty vczeń/ mowi w HiŃtoriey KoŃciel-
 36: ney v EuzebiuŃzá w kŃięgach III. w káp. oŃtátniey: *(marg)* ¶ **WŃzytko piŃmo Piotrá
 Ńwiętego.** (-) Márek owŃzem będac tłumá

38: czem Piotrá Ń. cokolwiek w pámięći miał/ s pilnoŃciá ŃpiŃał. Y wnet dokłáda:

39: O tey iedney rzeczy Márek myŃlił/ áby czego s tych rzeczy ktore ŃlyŃzał nie opu-

40: ścił/ álbo rzeczy ktorey/ ktoraby nieprawdziwa była nie podał. Tákże też Ire-
 42: neus w V. księgach przeciw Heretykom kápit. viij. mowi: Po śmierci Piotrá y
 43: Páwła/ ich vczeń Márek/ á tłumácZ Piotrow/ też on nam to co iefth przepo-
 44: wiadano od Piotrá ná písmie zoftáwił. ThoZ práwie piśZą Klemens Alexán-
 45: drińki/ y Euzebius Cezárieńki w kościelney historiey w ij. księgach kápit. xv.
 46: Niektorzy co tego nie przą/ dokládáią/ że náuká Piotrá í. iefth też indzye doftáte
 48: cznie y zupełnie wyłożona/ to iefth we dwu liściech iego. Ten tedy w I. káp. listu
 49: pirwłzego ták mowi: A to słowo iefth/ ktore przez Ewányelią przyniešione iefth
 50: do was. A w oštátnim káp. mowi: Piśáłem wam ná krothce przez Sylwaná
 51: wiernego brátá/ nápomináiąc was y fwiádłZąc/ iż tá iefth prawdziwa káńká Bo
 53: za w ktorey štoicie. (marg) ¶ **RzecZ Piotrá s. krociuchno zebráná.** (-) A temu
 wšytkiemu przydáiemy iefzczé nádzwylZ krociuch-
 55: ne zebránie wšytkiey náuki Piotrá í. przez LukáśZá í. zebráney w špráwach A-
 56: poštółłkich w II. káp. w oney powiešci ktorą vczynił do ludzi/ wnet po przyię-
 58: kthorą iáko šámá w šobie iefth/ krociuchno przebieZymy/ ábyfmy
 59: wam wšytkim podáli šummę Piotrá í. owłzem Apóštółłkiey/ náuki.
 60: Gdy wierni w dzyeń šwiáteczny w Ieruzalem przyięli dar Duchá í. y rozmá
 61: itemi ięzyki mowili rzeczy wielkie o Bodze/ á zbiegłá šie ku widzeniu tego cudu
 62: y ku šłuchániu słowá wielka wielkošć ludzi/ y dziwowáli šie wšyšcy coby šie
 64: štáło/ iż káždy šwym przyrodzonym ięzykiem šłyšZał Apóštoły mowiące/ by-
 65: šo ich też wiele ktorzy mni máli žeby pijáni byli/ widzyał to Piotr í. že šie im dá-
 66: łá przyczyná wielka ku opowiadániu Ewányeliey/ przethoZ przyłáczywšy ku
 67: šobie iedennácie zwolennikow Páńłkich/ iáko pilne y dobrze došwiádłZone ka-
 68: zánia przyšłZego šwego šwiádki/ podniošłZy głóš šwoy vczynił rzecz do ludu o-

Aa5

nego w kto=

strona: 143bv

Ná dzyeń Šwiáteczny.

1: nego/ w ktorey zámknął šummę wšytkiey wiáry Krzešćiańłkiey. A tę rozdzye-
 2: lił ná dwie częšći. (marg) **Wierni przyumiá Duchá šwiéte**⁸⁰. (-) Napirwey šie oczyšcia
 y wšytki ine wierne s podeyrzenia pi-

4: yaństwą/ wywodząc im że nie byli pijáni wierni/ owżem według czásu że było
6: ráno iż iefzczę nic nie iedli/ ále iż wżyfcy byli nápełnieni Duchá f. Abowiem iuż
7: teraz on czás przyfzedł opowiedzyány przez Proroki/ kthorego miał być obficie
8: wylan dar Duchá f. ná wierzące. Y dla tego im przywodzi fwiádectwo Ioelá
9: Proroká/ ktore iákoby iuż wyłożone było onym co fie ná ten czás stáło było. A-
11: bowiem ná ten czás wżyfcy prorokowáli/ iáko był Ioel przepowiedzał/ że pro
12: rokowác mieli.(*marg*) **Pan Kryfthus fie przepowiáda.** (-) Pothym wziąwższy przyczynę
z onego Proroctwá/ poczał opo-
14: wiádác ludu żydowfkiemu Páná Kryfthusá. Y wykłáda im/ iáko go Bog po-
15: fłał ná ten fwiát/ w ktorym on moc fwoię pokázował y oznáymował przez ro
17: zliczne á dziwne znáki y przez náukę iego niebieską: y iáko tenże ná krzyżu był zá-
18: wieszon y vmárł/ z martwych wftał/ do niebá wftąpił/ á ftámtąd teraz zefłał
19: Duchá f. A to wżytko wywodzi y podpira fwiádectwy piímá fwiętego. Czego
20: dokłáda y fwiádectwem Apóftolfkim/ mowiąc: Czego wżytkiego my iefthe-
22: fmy fwiádkowie. Ktemu też pokázuie ku kthoremu końcowi to wżytko powie
23: dzyano ieft/ gdy mowi: Niech tedy zápewne wie wżytek dom Izraelki/ iż Pá-
24: ná Kryfthusá vczynił Bog tym Iezufem/ ktoregófcie wy vkrzyżowáli. Iákoby
25: rzekł: Co wżytko dla tego wam powiádam/ ábyfcie poználi Iezufá Kryfthusá
27: ktoregófcie nie roftroplnie vkrzyżowáli/ że iefth Pánem wżytkiego/ Bifkupem
28: nawyřfższym/ Krolem nád krolmi/ y odkupicielem á Zbáwicielem iedywym/ w
29: ktorego kto iedno wierzy/ odpufzczenie grzechow/ Duchá f. y żywot wieczny bie
30: rze. Są y inřze niektore kazánia Piotrá f. w dzyeiach Apóftolfkich/ ále wżyřtki
31: tenże cel máią. Obaczyc to iálnie możemy w 3. y w 4. ká. gdzye mowi: Niech to
33: wřzem wiadomo będzie/ że w żadnym inřzym nie ieft zbáwienie okrom Iezufá
34: Kryfthusá: áni ieft żadne ine imię dáne ludziom w ktorymby zbáwieni być mieli.
35: Nie co też inřzego przepowiáda w zborze onym pogáńfkim w domu Korneliu
36: fá Setniká/ **owřz em [!]** zámykáiąc kazánie fwe/ mowi: Wřzyfcy Prorocy temu to
38: Kriřtowi fwiádectwo wydáiá/ iż odpufzczenie grzechow wziác miał káżdi przez
39: imię iego/ ktoby iedno vwierzył weń. Náđ to w ij. ká. dzyeiow Apo. w kazánium
40: onym Piotrá f. iáfnóřci pełnym tego dokłáda Lukáfz f. że niektorzy z ludu żydo

41: wkiego słyszac ono kazanie Piotra f. rozżaliwszy sie na fercu swoim/ rzekli: Coż
 43: czynić mamy mężowie bracia? A Piotr f. że im odpowiedział/ y rzekł: Pokutuy
 44: cie/ á niech sie każdy okrzci w Imię Pána Iezufa Krystufa ná odpufczenie grze
 45: chow/ á weźmiecie dar Duchá f.(*marg*) **Pokutá y odpufczenie grzechow** (-) S tego
 wżytkiego obaczywamy/ tę być Pio-
 47: trá f. á ktemu Apoftolſką nauką/ ktora w łamym Pánie Krystufie Synie Bo-
 49: żym y człowieczym zá nas wcielonym/ vmárłym/ y z martwych powftáłym/
 50: do niebá wzyęthym/ y fiedzącym ná práwicy Bogá Oycá/ y dawájącym Du-
 51: chá łwego f. wierzącym/ opowieda wŕzelką zupełność/ odpufczenie grzechow/
 52: y żywot wieczny przez wiarę/ vpomináiąc káždego ku pokucie y ku niewi[nn]o-
 53: ści ábo odnowieniu żywotá. Nie inákſzą ſummę nauki Apoftolſkiej znioſł
 55: Páweł f. w j. liſcie do Kor. w xv. káp. á do Rzym. w x. ktory teſ y w iij. kápit.
 56: do Ephezow ſwiádfzy że w przeſzłych dwu kápithułach wyłóżył ſwoie pozná-
 57: nie Pána Krystufa w táiemnicy. Dobrze tedy błogofławiony Ireneus y Ter-
 58: tulan piſząc przeciwko Heretykom/ zbieráiąc ſummę nauki Apoftholſkiej/ nic
 60: **naminego** [!] nie przywodzą/ iedno wyznánie kthore Apoftolſkim zową. Gdzye-
 61: kolwiek tedy w koſcielech tá náuká czyſta á ſzczyra náleżyona bywa/ iáwna ieſt
 62: rzecz że ſą prawdziwe Apoftolſkie koſcioły. Wiem dobrze że ſie tu nie wżytkim
 63: doſyć vczyni/ kthorzy czegoſ wietſzego w náucze ſzukác chca/ ále pobożnym bez
 65: wątpienia doſyć będzie/ ktorzy wżytko s ſłowá Bożego rozładzáią.(*marg*) **Trwác mamy**
w náuce Apoftholſkiej.

-1: **Mátthe. xxiiij.** (-)

66: # A w tey to náuce Apoftolſkiej powieda Lukaſz f. koſciół trwał ábo ſtáteczenie
 67: ſtał. Nie doſyć bowiem ieſt ſłuchác nauki Ewányeliey f. ieſli iey nie przyimieſz
 69: prawdziwą wiarą/ á przyiáwſzy iá ſtáthecznie w niey trwác nie **będzyſz** [!] . Abo-
 70: wiem Pan mowi w Ewányeliey: Ktory wytrwa áż do końcá/ ten zbáwion bę
 71: dzye. A trwamy w niey/ kiedy ſtáteczenie poſtępiemy w tym/ coſmy przyieli/ y

poználfmy

1: poználifmy być prawdziwe/ á nie damy fie odfrálzyć żadnemi groźbámi álbo
 3: przełtráchy przełłádownikow: kiedy fie nie fláńiamy ku infzey náuce/ á nie po-
 4: zwalamy áni dyabłu/ áni zwodzicielom/ náoltátek y włáfnemu ciáłu/ y fwiá-
 5: tu temu nierządnemu. Ma tedy tákowe wytrwánie obfithy/ zbáwienny/ y nie-
 6: wymowny požytek.(*marg*) **j. Ian s. ij.** (-) Abowiem mowi thák błogofłáwiony Ian Apoštoł:
 Wy

8: tedy tho cołcie od początku słýłzeli/ niech trwa w was: Iełli w was trwáć bę-
 9: dzye/ to cołcie od początku słýłzeli/ tedy y wy w Oycu y w Synie trwáć będzycie-
 10: cie. A to fwięte á zbáwienne wytrwánie/ nie dopułzcza nam przyłstawáć ku ża-
 11: dnemu infzemu nabożeńłtwu/ áni teź ku Rzymłkiemu kołciołowi/ ktory nie wy
 13: trwał przy náuce Apoštołłkiewy. Abowiem wiele fláził ábo wywrocił náuki A-
 14: poštołłkiewy/ wiele odiał/ á przydał teź wiele/ wielu rzeczám fie teź przeciwi y prze-
 15: fláduie. Ktoź gi tedy znáć może być onym Apoštołłkim/ ktorym fie chełpi?(*marg*) **ij.**
 ¶ **Społeczność.** (-)

16: Wthore mieyłce ma Społeczność miedzy znáki á ćwiczeniem kołcielnym. A
 17: tá iełt vczynność z miłości á z wiáry/ tho iełt/ káždy rzeczý łáčne vczynienie/ zá-
 18: mykáiąc w łobie káźde powinowáctwo zobopolne⁶⁰ złączenia. Ná inych miey-
 19: łcach iáko w xv. káp. do Rzym. y w ij. do Kor. w ix. wzywa thego słowá Pá-
 20: weł ł. miáłto miłości á ludzkości bráterłkiewy. Tey tedy napirwey potrzebuie po-
 22: łwych wiernych Pan/ mowiać w Ewányeliey: Przykazánie nowe dáię wam/
 23: ábyłcie fie wełpołek miłowáli/ ták iákom ia was vmiłował.(*marg*) **Ian s. xiiij.** (-) Po-
 tymci was po
 25: znáią wlyłcy/ że iełtełcie memi zwolenniki/ iełli miłóść zobopolną miedzy łobą
 26: mieć będzycie. (*marg*) **j. Ian s. iij.** (-) Abowiem y Ian ł. w kánonice łwey ták mowi:
 Przez to pozná-
 28: łifmy miłóść/ iż on połóżył zá nas dułżę łwoię: y my pokłádáć mamy dułże álbo
 29: żywoty náłze zá brácią łwá. A ktoby miał máiętnóści łwieckie y vyrzáłby brátá
 30: łwego potrzebuiaćego/ á záwárlby wnełtrznóści łwe przed nim/ iákoź w nim
 31: trwa miłóść Boża? Synáczkowie moi/ nie miłuyćie łłowem áni ięzykiem/ ále

- 33: vczynkiem y prawdą.(*marg*) **Skutkow iiij.** (–) Przetoż też czytamy w dzyeioch
Apoftolkich: Tedy oney
- 35: wielkości kthorzy vwierzyli było ferce iedno/ y dużá iedná/ á żaden z nich cokol-
- 36: wiek mieli/ nic fwego być nie powiedział/ ále wżytkiego fpolnie vzywáli/ á nie
- 38: był żaden miedzy nimi potrzebuiący/ gdyż ile ich kolwiek mieli role ábo domy/
- 39: przedawáli/ á przynóšili pieniądze/ zá ono co przedawáli/ y kładli przed nogi
- 40: Apoftolkie. A potym to podzyelano káždemu/ ile komu bylá potrzebá. Społe
- 41: czność tedy álbo ono fpolne vżyczenie/ o ktorey tu teraz rzecz mamy/ zależy na-
- 42: pirwey w iedności Duchá/ ferc y vmyfłow/ potym y w vczynności/ y w zobó-
- 44: polney rádzye y podpomożeniu.(*marg*) **Obycáie dálekieo d [!] kościoła.** (–) Niechby
fie tedy tu ci przypátrzyli/ iákiemi fá
- 46: członki kościoła/ ktorzy fieią frogie roftherki/ y fá powodem žáłoŃnego morder-
- 47: ftwá/ ktorzy fá łákomi/ tylko k sobie gárná/ ná vbogie żadnego względu nie má
- 48: iąc/ żadnego też ftaránia nie máią o šírotach á wdowach. Ku temu też Iákub
- 50: f. nadobnie mowi:(*marg*) **Iákub j.** (–) Prawdziwe/ fzczyre/ á nie pomázáne nabożeńftwo
v Bogá
- 52: y Oycá to ieft/ náviedzác šíroty y wdowy w vcítku ich/ y záchowác fámeo fie-
- 53: bie [n]iepokalanem od fwiátá.(*marg*) **Ephez. iiij.** (–) Przetoż też y Páweł f. vpomináiąc
Kofciół Boży
- 55: tákże mowi: Vpominam was/ ábyfcie poftępowáli/ iáko fie godzi w powoła-
- 56: niu/ ktorym ieftefcie wezwáni/ s wżeláką fkromnością/ cíchofcią/ y círpliwo-
- 57: fcią/ znofząc iedni drugich w miłości/ ftaráiąc fie ábyfcie záchowáli iedność du
- 58: chá przez zwiázkę pokoiu. Potrzebá thedy tego/ áby wierni trwáli w fpolnym
- 60: obcowaniu.(*marg*) ¶ **Rofterki.** (–) A gdzyekolwiek iedno thákowa iedność/ zgodá/
miłość y pokoy w
- 62: Pánie/ s prawdziwey wiáry nálezyony bywa/ thám bez wátpienia fá fynowie
- 63: Boży. Aczci bywály y fá iefzcze rofterki y fwary w Kofciele/ ále ie nam rofkázu-
- 64: ie pímo fwięte vgásić/ á ták wżyfcy žebyfmy iedno rozumieli.
- 65: Lamániam chlebá zwáli ftárzy ftoł Páńki/ ábo wieczęrzá Páńką. Przyczy-
- 66: ná czemu/ dla przedłużenia/ opuścić fie muš. Pirwfy tedy on Kofciół trwał

67: w spráwówaniu Wieczerzey Páńkiewy/ obchodząc ją thym kftałtem y ku temu
 68: końcowi/ ku ktoremu ją Pan poftánowić raczył. Ieśliż tedy ták w używaniu iej
 69: trwał/ pewnie nic fwego nie przydawał. Iáko y Páweł f. kościołowi w Korin
 71: cie nic podawać nie chciał/ iedno iáko od Páná wzywał. O Krzcie Lukafz święty
 72: przed tym powiedział/ że byli pokrzczeni/ ci ktorzy s chucią Ewányelią świętą

przyjęli.

strona: 143cv

Ná dzyeń Swięteczny.

1: przyjęli. Przetoż też prawdziwy kościół Apoftolſki záchowywa tylko dwa Sá-
 3: krámenty od Páná Kryftuſá poftánowione/ Krzeft y Wieczerzą Páńkú/ á ty
 4: obchodzi z wielkim nabożeńſtwem w wierze á w miłości. Abowiem Krzeft f.
 5: prawdziwie bywa názywan wełciem do kościoła á záchynaniem wiary. A wie
 7: czerza Páńka pokármem/ ktorým Pan Kryftus czeladkę ſwoię náfyca/ zácho-
 8: wywáiąc miedzy nią dobrodzyeyſthwo ſmierci y odkupienia fwego/ chwáleb-
 9: nym tym przypominaniem ie nápráwiáiąc. O czym ná ſwym mieyſcu doftá-
 10: tecznie ſie powiedzyáło. Gdyż tedy prawdziwy kościół Páná Kryftuſow zbu-
 11: dowány od Apoftołów/ w tych dwu Sákrámentech/ á w porządku ich przy-
 13: ſtoynym/ á w używaniu ſłuſznym trwa/ baczyć nie mogę/ iákoby ſłuſznie Ko-
 14: ſciołem Apoftolſkim názwan być mógł/ ten kthory oprócz imion Sákrámen-
 15: tow/ máło ábo nic nie ma/ owfzem miáſto kilku máluczkich porządkow od bo
 16: gá poftánowionych/ od ludzi wymyſlonych zwyczáiow thák wiele náſláduie/ y
 17: więcey ie ſobie waży/ ták że tám oney ſtárey proſtoty/ práwie nic nie wyrzyłz áni
 19: naydzyeſz.(*marg*) **iiij.**

⋮ **Modlitwy/ álbo proſby.**¶ Ná oſtátku miedzy tymi znáki y ćwiczeniem położona ieſt (-)

21: Modlitwá. A tá w ſobie ma wzywánie y dzyękczynienie. A ſciága ſie tylko od
 22: łámego Bogá/ przez przyczynę Páná Iezuſá Kriſtuſá. Prawdziwa modlitwá
 24: bywá ták ofobliwa iáko poſpolita/ kiedy bywa z wiary á z miłości/ nie thylko o
 25: náſze potrzeby/ ále też áby Pan Bog wſzytki żądze á proſby kościoła wſzytkiego
 26: wypełnić podług woley ſwey raczył. Przetoż theż modlitwá wiernych (gdyż y
 27: tu Lukafz f. opiſuie że trwáli w modlitwach) ma być y wſtáwiczna/ ktemu do=

28: browolna á chutliwa. Prawdziwy Kołcioł nie ma tego w obyczáiu/ áby fie zá
30: pieniądze modlić miał. Abowiem w kołciele Páná Krytufowym/ kthory iest
31: prawdziwie Apoftolſki/ nie máłz nic przedáyneho. Nád to kołcioł Páná Kry=
32: tufow/ nie wzywa łtworzenia żadnego/ by też nazacnieyłzego: nie zna żadnego
33: inego przyczyńce/ iedno łámego Páná Krytufá/ ktorego nam Ian ł. pokázu=
34: ie w j. liłcie w ij. káp. Niechże tedy obaczá Rzymiáne/ kthorym práwem nas s
36: kołciołá wyłaczáią/ ktorzy łámego Páná Bogá przez przyczynę iedyneho Po=
37: łrzedniká Páná Iezufá Krytufá wzywamy/ á łthworzenia wzywác niechce=
38: my/ odrzucamy też przyczyny łwiętych/ á to przeto/ że przelátemy ná iednym
39: przyczyńcy Pánie náłzym Iezufie Krytufie.
40: # Więcey mowić niechcę o prawdziwych znákach á łwiętym łwiczeniu w ko=
41: łciele. (*marg*) **Summá włzytkiego co fie powiedziáło o prawdziwym kołciele**
Apoftolſkiem. (–) Abowiem s tych co fie námiely káždy obaczyć może/ że ten iest
prawdzi=
43: wy Apoftolſki kołcioł Páná Krytufow/ kthory iesth odnowiony z niebá przez
44: łpráwę Duchá łwiętego á przez wiáre/ y záchowywa prawdziwą náuke Apo=
46: łtolſká/ iednemu nas Bogu połwiáćiąc/ y iednemu Pánu Krytufowi włzy=
47: tko s łtrony żywotá wiecznego y zbáwienia náłzego przyw[ł]áłzcáiąc/ kthory też
48: przez miłóść łzczyrá przyłaczywłzy fie ku włzem członkom/ miłuye bliźnie swo=
49: ie/ y włzelką powinność ludzkości pokázuie: kthory też Swiátości od Páná Bo=
51: gá połtánowionych/ tho iest Krztu y Wieczerey Pánłkiey/ thák iáko od Páná
52: Bogá połtánowione łá/ naboźnie vzywa/ á modlitwy łwoie s chwałá á s czy=
53: nieniem dziák Pánu Bogu záwždy ofiáruie. Sá niektorzy kthorzy omináwłzy
54: ty znáki/ ábo ich nie dobrze vwaływłzy/ chcá to mieć po prawdziwych kołcie=
56: lech/ iż iefli chcá być widziani Apoftolſkimi żeby fie zgadzáli we włzyłtkim z
57: Rzymłkim kołciołem/ gdyż ten iest Apoftolſki. Ale gdyż ten y w náuce/ y w łzá=
58: fowániu Swiátości y w modlitwie bárzo iest rozny od onego pirwłzego Apo=
59: łtolſkiego połciuchnego/ niewiem przeczbyłmy gi ták łobie wáżyć mieli/ kto=
61: ry práwie żadnego znáku kołciołá Apoftholſkiego w łobie nie ma. Lepiey fie
62: o to łtáraymy/ ábyłmy w niczym rozni nie byli od onego pirwłzego á prawdzi=
<http://rcin.org.pl>

- 63: wego Apóstolskiego Kościoła/ który bez wątpienia we wżytkim był doskona
- 64: ły/ tak że nie mogą być nieprawdziwemi ani niedośkonalemi/ ktore od niego nie
- 66: są rozne/ ábo sie z nim zgadzają.
- 67: # Prośmyż tedy Páná/ áby przez iedność Duchá swego świętego/ z nami we
- 68: społec wżytki ine do tegoż prawdziwego Páná Krystufowego/ powżeznego
- 69: y Apóstolskiego Kościoła zgromádzić raczył/ żebyśmy tak społecznie w praw=

dziwey wierze

strona: 144

W poniedziałek

Liśt 144.

Świąteczny.

- 1: dziwey wierze á w miłości służyli Pánu Bogu wżezmogácemu/ odrzuciwszy
- 2: od siebie ná stronę wżytki spory á waśni/ ktore więcey pfuią á niżli buduią Ko
- 3: ściół Boży. Co nam rácz dáć Pánie Iezu Kryście Pánie á
- 4: Zbáwicielu náš/ Amen.